

Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2022–2027

*„Lépe je zamezovati zločiny, nežli je trestati ...
Chcete zameziti zločiny? Hledtež, aby osvěta
doprovázela svobodu ... Nejbezpečnějším, avšak
nejtěžším prostředkem zameziti zločiny jest
zdokonalené vychování.“*

(Cesare Beccaria, O zločinech a trestech, 1764)

OBSAH

I. ÚVOD, VYMEZENÍ PŮSOBNOSTI	3
II. GLOBÁLNÍ CÍL	5
III. ZÁKLADNÍ VÝCHODISKA PRO STANOVENÍ STRATEGICKÝCH CÍLŮ A PRINCIPY PREVENCE KRIMINALITY V ČESKÉ REPUBLICE NA LÉTA 2022 AŽ 2027	6
IV. STRATEGICKÉ CÍLE PREVENCE KRIMINALITY V ČESKÉ REPUBLICE NA LÉTA 2022–2027	10
V. SPECIFICKÉ CÍLE K NAPLŇOVÁNÍ VYMEZENÝCH STRATEGICKÝCH CÍLŮ	12
A. PODPORA A ROZVOJ SYSTÉMU PREVENCE KRIMINALITY V ČR.....	12
B. POMOC OBĚTEM TRESTNÝCH ČINŮ A JEJICH PODPORA	17
C. PRÁCE S PACHATELI TRESTNÉ ČINNOSTI, PREVENCE RECIDIVY	19
D. KOMPLEXNÍ A KOORDINOVANÝ PŘÍSTUP K BEZPEČNOSTI V RIZIKOVÝCH LOKALITÁCH, PRÁCE POLICIE ČR VE VZTAHU K MENŠINÁM	21
E. SITUAČNÍ PREVENCE KRIMINALITY A NOVÉ PŘÍSTUPY	25
F. KRIMINALITA PÁCHANÁ DĚTMI A NA DĚTECH	27
G. PREVENCE KYBERNETICKÉ KRIMINALITY.....	29
VI. IMPLEMENTACE STRATEGIE A JEJÍ FINANCOVÁNÍ	32
VII. ZÁVĚR	34

SAMOSTATNÉ PŘÍLOHY:

1. Východiska pro tvorbu cílů a opatření Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2022–2027
2. Implementační plán Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2022–2027
3. Vyhodnocení plnění Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2016 až 2020
4. Vyhodnocení Akčního plánu prevence kriminality na léta 2016 až 2020 za rok 2020

I. Úvod, vymezení působnosti

Politika **prevence kriminality** má v demokratické České republice již **dlouholetou tradici**, neboť je její nepřetržitou součástí prakticky od samého počátku, tj. od roku 1993, kdy se prevence kriminality začala systematicky formovat jako nedílná součást vládní politiky. Témata prevence kriminality se také pravidelně stávají součástí priorit **programových prohlášení vlád**.

První **Strategie prevence kriminality** byla přijata v roce 1996 a od té doby se v České republice formuje a vyvíjí systém prevence kriminality na celorepublikové i místní úrovni a rozvíjí se přístupy a postupy státní správy i samospráv v preventivním přístupu k řešení jednotlivých druhů kriminality (trestné činnosti i přestupků) a kriminálně rizikových jevů, k řešení komplexní bezpečnostní situace v ohrožených lokalitách, k zacházení s oběťmi a pachateli trestné činnosti. Posiluje se spolupráce a vzájemná koordinace partnerů v oblasti prevence kriminality. Rozvíjí se mezinárodní spolupráce. Využívá se poznatků získaných v oblasti výzkumu. Na tyto oblasti navazuje i předkládaná Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2022 až 2027 (dále jen „Strategie“).

Strategie **navazuje na strategické dokumenty vlády ČR obecnější povahy**, které se týkají jak vládní politiky obecně, tak problematiky bezpečnosti. Jsou to mj. Strategický rámec Česká republika 2030, Bezpečnostní strategie ČR, Strategie vnitřní bezpečnosti a ochrany obyvatelstva ČR ad. Strategie rovněž zapadá do širšího komplexu trestní a sociální politiky státu, **navazuje na již existující strategie a koncepce v oblastech souvisejících** s problematikou prevence kriminality a kriminálně rizikového chování, ale zároveň také zdůrazňuje, že i do budoucna je třeba do těchto oblastí promítat preventivní přístupy a preventivní politiku stavět mezi priority.

Cíle a úkoly formulované touto Strategii dále **vycházejí ze znalostí a zkušeností získaných** každoročním **vyhodnocováním** realizovaných preventivních aktivit a úkolů, vycházejících zejména ze **Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2016 až 2020** (jejíž platnost byla usnesením vlády ČR č. 652 ze dne 15. června 2020 prodloužena do roku 2021, resp. do doby přijetí nové Strategie) a z vyhodnocení plnění cílů uvedené strategie, které tvoří součást podkladů pro tuto Strategii. Inspiruje se rovněž poznatky všech členů Republikového výboru pro prevenci kriminality a dalších partnerů, zejména krajských a obecních samospráv a nestátních neziskových organizací. Zapomenout nelze ani na čerpání z výsledků výzkumných aktivit zaměřených na oblast prevence kriminality a trestní politiky.

V neposlední řadě jsou do Strategie **promítnuty i cíle a doporučení z relevantních mezinárodních dokumentů** (blíže viz kapitola III) i četné zkušenosti získané formou mezinárodní spolupráce.

Strategie se vedle zajištění efektivního fungování systému prevence kriminality v ČR na všech úrovních **zaměřuje zejména na** kriminalitu obecnou, tj. kriminalitu, která lidi ohrožuje a obtěžuje nejvíce a často utváří jejich pocit vnímání bezpečnosti ve svém okolí a názor na kriminalitu jako celek a na práci jednotlivých subjektů, které v této oblasti působí (zejména na práci Policie ČR, obecních policí, které jsou nejvíce vidět), byť v rámci ní nejsou páchany nutně ty nejvyšší škody. Strategie se tak nezaměřuje na specifické formy zejména nejzávažnější a organizované trestné činnosti, jako je terorismus, organizovaný zločin, hospodářská kriminalita, drogová kriminalita ad., které vyžadují specifické přístupy a velmi často jsou upraveny samostatnými dokumenty. Strategie se zabývá rovněž prevencí kybernetické kriminality, primárně se zaměřuje na bezpečné chování v kyberprostoru, prevenci výše uvedené obecné kriminality páchané v kyberprostoru za využití prostředků informačních

a komunikačních technologií a také problematikou sexuálního zneužívání a nátlaku a kybernásilí. Neřeší specifické problematiky zajištění kybernetické bezpečnosti či závažných narušení bezpečnosti prostřednictvím kyberútoků apod., které jsou opět řešeny samostatnými strategickými materiály v gesci jiných odpovědných subjektů. Dále se Strategie zaměřuje na obecné přístupy k obětem a pachatelům trestné činnosti, se zvláštním zaměřením na děti. Zvláštní pozornost věnuje rovněž komplexnímu přístupu k zajištění bezpečnosti v rizikových lokalitách a obyvatelům, kteří v nich žijí.

Strategie se nevěnuje oblastem, které sice s prevencí kriminality úzce souvisejí, ale jsou upraveny samostatnými vládními strategiemi a koncepcemi, případně se jimi tato Strategie zabývá pouze ze svého užšího pohledu. Strategie neřeší ani specifické oblasti týkající se cizinců, jejich integrace, nelegální migrace apod., které jsou řešeny opět samostatnými materiály na úrovni vlády ČR či Ministerstva vnitra. Na cizince se zaměřuje pouze z pohledu bezpečnosti v rizikových lokalitách (sociálně vyloučené lokality, průmyslové zóny a jejich okolí se zvýšeným zaměstnáváním cizinců) a z pohledu práce Policie ČR ve vztahu k menšinám, ke kterým v tomto kontextu PČR řadí i cizince.

V kontextu této Strategie se pak kriminalitou rozumí nejen trestná činnost, ale i činnost přestupková, zejména přestupky proti majetku, veřejnému pořádku, občanskému soužití, proti pořádku ve státní správě a územní samosprávě. Cíle a opatření Strategie pak mohou být zaměřena nejen na prevenci samotné kriminality, ale v širším měřítku **i jednání/chování/prostředí, které je kriminálně rizikové,** tj. nedosahuje ještě intenzity trestního či přestupkového jednání, ale je jinak protiprávní či rizikové z pohledu kriminogenních faktorů.

Důležitými **ukazateli o stavu kriminality** jsou pak nejen **oficiální statistiky** policie či justice, které evidují registrovanou kriminalitu, ale i další zdroje informací o kriminalitě, jako jsou **výsledky sociologických průzkumů či vědeckých výzkumů** (včetně studia spisů, odborných evaluací preventivních aktivit, řízených rozhovorů, viktimologických studií ad.) či také **průzkumy pocitu bezpečí.** Ty mohou odhalovat latentní kriminalitu a další problémy.

Strategie obsahuje stručný popis aktuální situace a problémů, zejména však vymezuje cíle, na které je třeba se ve vymezeném období zaměřit, a to na úrovni **globálního cíle a cílů strategických (prioritních oblastí) a specifických** (k naplnění strategických cílů).

Součástí Strategie jsou v podobě příloh také bližší popis aktuální situace a východisek a tabulky logického rámce, tzv. implementační karty, ve kterých každý strategický cíl má vlastní kartu s uvedením specifických cílů, indikátorů a výchozích a cílových hodnot pro tyto indikátory, seznamem **opatření** k naplňování specifických cílů a popisem těchto opatření včetně kritérií splnění daných opatření a s harmonogramem realizace opatření, jejich gestorů a spolugestorů a zdrojem financování (s uvedením případných nároků na navýšení rozpočtu). Tato tabulka tak tvoří **implementační (akční) plán naplňování Strategie.** Strategie rovněž obsahuje **mechanismus kontroly** naplňování cílů a opatření včetně pravidelného **vyhodnocování** realizace Strategie. To také umožní, pokud se změní bezpečnostní situace a trendy v oblasti kriminality, podmínky pro plnění opatření apod., pružně reagovat a nastavené cíle a opatření pravidelně aktualizovat.

Realizace Strategie musí být doprovázena také dostatečným **finančním zabezpečením,** a to jak z úrovně jednotlivých resortů a spolupracujících subjektů (např. samospráv) k plnění uložených/doporučených (v případě samospráv) opatření, tak na úrovni podpory systému prevence kriminality. K tomu vyzývá i samotné usnesení vlády, jímž je Strategie přijímána.

II. Globální cíl

Česká republika se řadí mezi moderní demokratické země, které ke zlepšování kvality života a zajišťování bezpečí jednotlivců, skupin obyvatel i celých komunit podporují eticky přijatelné a na důkazech založené preventivní přístupy, k čemuž vytváří vhodné systémové, organizační i finanční předpoklady.

Prevence kriminality zahrnuje veškerá opatření ke snížení rizika výskytu trestných činů, jakož i jejich škodlivých důsledků pro jednotlivce a společnost, včetně strachu z kriminality. Prevence kriminality se snaží působit na různorodé příčiny kriminality. Prosazování práva a trestní sankce jsou v této souvislosti ponechávány stranou, navzdory jejich potenciálně preventivním účinkům¹.

EUCPN (Evropská síť prevence kriminality)² definuje prevenci kriminality jako „eticky přijatelné a na důkazech postavené aktivity zaměřené na snížení rizika páčání kriminality a jejich škodlivých následků s hlavním cílem usilovat o zlepšení kvality života a bezpečí jednotlivců, skupin obyvatel i celých komunit“.

Je prokázáno, že dobře naplánované strategie prevence kriminality nejenže předcházejí trestné činnosti a viktimizaci, ale podporují bezpečnost společnosti a přispívají k udržitelnému rozvoji států. Zlepšují kvalitu života a přinášejí dlouhodobé výhody ve smyslu snížení nákladů spojených se systémem trestní justice i dalších společenských nákladů vyplývajících z trestné činnosti³.

Česká republika má již v současné době stabilní rozvinutý systém prevence kriminality, který plně odpovídá doporučením mezinárodních orgánů zabývajících se prevencí kriminality⁴. Na systému se podílí řada partnerů ze státní správy, krajské i obecní samosprávy, neziskových organizací, ale akademické sféry, soukromých subjektů ad. Prevence kriminality je plánována v cca 5letých cyklech prostřednictvím vládou schvalované Strategie prevence kriminality.

Globální cíl pak v tomto ohledu deklaruje závazek, že Česká republika bude i v následujícím období tento systém udržovat a posilovat, k zajišťování bezpečí zlepšování kvality života jak jednotlivců, tak i skupin obyvatel a celých komunit bude podporovat preventivní přístupy, a to vše v souladu s principy moderního demokratického právního státu. Tyto přístupy budou eticky přijatelné (mj. stavící na ochraně lidských práv všech a podpoře zvláště zranitelných skupin obyvatel, přiměřené svému účelu a povaze, v souladu s právním řádem a etickými kodexy) a postavené na důkazech (doložené např. osvědčenou praxí, evaluacemi, vědeckým výzkumem; připouští se ale zároveň i inovace postavené na zdůvodněných předpokladech a východiscích).

¹ 12. Kongres OSN o prevenci kriminality a trestní justici, Salvador, Brazílie, 12.–19. dubna 2010.

² Víceletá strategie EUCPN na léta 2021–2025, EUCPN, Brusel, 2. prosince 2020.

³ Směrnice pro prevenci kriminality, rezoluce Hospodářské a sociální rady OSN, č. 2002/13.

⁴ Komise OSN pro prevenci kriminality a trestní justici, Evropská síť prevence kriminality (EUCPN).

III. Základní východiska pro stanovení strategických cílů a principy prevence kriminality v České republice na léta 2022 až 2027

Níže jsou uvedeny pouze **základní informace** k jednotlivým východiskům a principům prevence kriminality pro stanovení strategických cílů na léta 2022–2027. **Podrobnosti** k nim jsou k dispozici **v přílohách této Strategie**, ať již se jedná o Vyhodnocení plnění Strategie prevence kriminality v ČR na léta 2016 až 2020 a Vyhodnocení Akčního plánu prevence kriminality na léta 2016 až 2020 či Východiska pro tvorbu cílů a opatření Strategie prevence kriminality v ČR na léta 2022–2027.

1) Vývoj kriminality

Rozvinutý systém a plánování prevence kriminality mimo dalších faktorů přispívají k tomu, že **Česká republika** je zemí, která **dlouhodobě patří** dle Globálního indexu míru (GPI) **k nejbezpečnějším zemím na světě**⁵, ve které dlouhodobě klesá kriminalita a dosahuje nejnižších hodnot v moderní historii. Také se ČR daří aktivně reagovat na nově vznikající trendy a řešit je v jejich relativních počátcích.

Za období předchozí Strategie prevence kriminality v ČR na léta 2016 až 2020 (oproti výchozímu stavu za rok 2015) **došlo k poklesu z 247 628 na 165 525 trestných činů**, což je pokles o 82 103 trestných činů (-33,2 %). Nárůst (mírný) byl zaznamenán pouze v roce 2019, a to +6 816 t.č., tj. +3,5 %. Objasněnost se oproti předchozímu období zvýšila, kolísala mezi 46,6–48,2 %, (Ø 47 %).

Pokles se týká i majetkové trestné činnosti, která představuje největší podíl mezi veškerou trestnou činností (více než 50 %). Mezi lety 2016–2020 došlo k celkovému poklesu o 35 966 trestných činů (-30,5 %).

Počet stíhaných osob ve sledovaném období kopíroval počty trestných činů. Za celé období **klesl počet stíhaných osob** o 26 478 (-26 %) na 75 405. Nárůst byl zaznamenán opět pouze v roce 2019 (+1 219, +1,4 %).

Počty stíhaných opakovaně trestaných osob klesly o 22 945 (-43,3 %) na 30 070, výjimkou byl rok 2019 s mírným nárůstem (+137, +3,3 %). Ze všech stíhaných osob jich bylo v roce 2020 stíháno 39,9 %, zatímco ještě v roce 2016 to bylo 46,3 %.

Vedle dlouhodobého trendu poklesu celkové i majetkové kriminality ale můžeme sledovat **i některé negativní jevy ve vývoji kriminality**.

Z hlediska dlouhodobého vývoje pokračuje trend, kdy **se páchání kriminality stále více přesouvá do kyberprostoru**. **Kybernetická kriminalita tak roste** každým rokem, výjimkou byl jen rok 2020. Za sledované období stoupla o 3 050 skutků (+60,7 %) na 8 073 skutků. Nejčastěji byly tímto způsobem spáchány podvody mezi soukromými osobami, poškození a zneužití záznamu na nosiči informací, úvěrové podvody a nezanedbatelnou měrou též ostatní mravnostní trestné činy.

S výše uvedeným souvisí i skutečnost, že ve sledovaném období **rostla mravnostní kriminalita** (vyjma roku 2020). Mezi lety 2016–2019 došlo k celkovému nárůstu o 477 skutků (+21,1 %) z 2 256 na 2 733 skutků. Velkou roli na celkovém nárůstu má nárůst tohoto jevu v kyberprostoru.

⁵ V roce 2020 se ČR umístila na 9. místě na světě, viz <https://www.visionofhumanity.org/maps/#/>.

Zároveň je u výše uvedených druhů kriminality odhadován **mimořádně vysoký podíl tzv. latentní (skryté) kriminality**, a to až 90 %.

Počty stíhaných osob – dětí do 18 let ve sledovaném období po předchozím poklesu **začaly stoupat**, od roku 2016 do 2019 o 867 (+25,4 %) až na 4 279. Největší nárůst byl v roce 2016 (+623, +18,3 %). V roce 2020 pak klesl na 3 689. Mládež je velmi aktivní v kyberprostoru, kde vykazuje vysokou mírou důvěřivosti v on-line prostředí, bez uvědomění si souvisejících rizik.

Těmto negativním jevům je třeba se intenzivně věnovat, na což reaguje i tato Strategie (mj. se problematiky prevence kyberkriminality a kriminalita páchaná dětmi a na dětech staly oproti předchozí strategii zcela samostatnými prioritami/strategickými cíli s komplexním souborem specifických cílů a opatření).

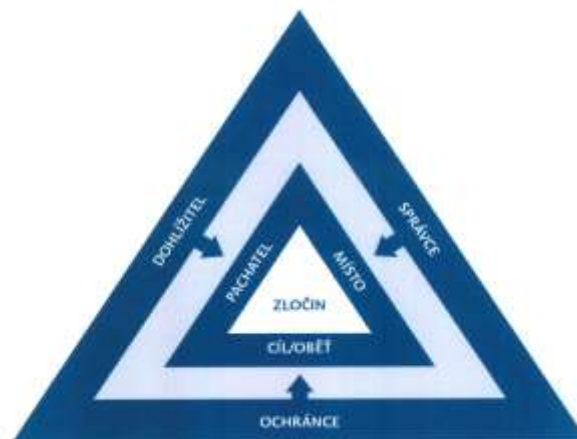
2) Zkušenosti z předchozích období

Tato **Strategie navazuje na dosavadní úspěchy a dobrou praxi** vybudované v předchozích letech a zároveň si klade za cíl dle získaných zkušeností a nových poznatků (z činnosti subjektů zapojených do řešení prevence kriminality, z mezinárodních zkušeností, vědeckých poznatků ad.) prevenci kriminality v ČR nadále rozvíjet, posilovat spolupráci, kompetence a kapacity dotčených subjektů, rozšiřovat pomoc obětem trestných činů, zvyšovat efektivitu přijímaných preventivních opatření a reagovat na nové hrozby a trendy, které se v oblasti bezpečnosti a veřejného pořádku objevují.

Více informací o vývoji kriminality v letech 2016 až 2020 a o výše zmiňovaných úspěších, zkušenostech a poznacích, o aktivitách a plnění cílů a úkolů viz Vyhodnocení plnění Strategie prevence kriminality v ČR na léta 2016 až 2020 a Vyhodnocení Akčního plánu prevence kriminality na léta 2016 až 2020, které tvoří přílohu této Strategie.

3) Teoretická východiska

Existuje řada kriminologických teorií o tom, co je příčinou kriminality a na co je tedy třeba se při její prevenci zaměřit. Jednu z takových teorií přináší i **environmentální kriminologie**, která se zaměřuje na bezprostřední situační příčiny všech souvislostí trestné činnosti. Podle tzv. **teorie rutinních činností** (Lawrence Cohen, Marcus Felson) dochází k tzv. predátorskému činu (*zločin*) v okamžiku, kdy se pravděpodobný *pachatel* a vhodný *cíl/oběť* ocitnou ve stejné době na stejném *místě* za absence účinného *ochránce*. Výstupem této teorie je **trojúhelník analýzy kriminality**, jehož tři strany představují pachatele, místo a cíl/oběť. K původnímu „vnitřnímu“ trojúhelníku je pak přidán ještě „vnější“ trojúhelník kontrolních prvků – ochránce oběti, dohlížitel pachatele a správce místa.

Zdroj: R. V. Clarke, J. E. Eck (2010): Analýza kriminality v 60 krocích

4) Prevence kriminality na mezinárodní úrovni

Dále jsou strategické a navazující specifické cíle také v souladu s aktuálními **prioritami prevence kriminality na mezinárodní úrovni**.

XIV. Kongres OSN pro prevenci kriminality a trestní justici (7.–12. března 2021, Kjóto, Japonsko) přijal „**Kjótskou deklaraci** o rozvoji prevence kriminality, trestní spravedlnosti a právního státu: K dosažení Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj“, ve které vymezil pro členské státy **priority na následujících 5 let**. Mezi ně patří mj. reakce na nové technologie včetně internetu, multidisciplinární spolupráci a koordinaci mezi vládními orgány, soukromým sektorem, občanskou společností, akademickou obcí a vědeckou komunitou a dalšími relevantními stranami, podpora prevence kriminality na všech úrovních – místní, regionální, národní i mezinárodní, řešení příčin kriminality a rizikových faktorů, prevence kriminality založená na důkazech, hodnocení účinnosti preventivních aktivit, kvalita a dostupnost dat o trendech kriminality, jejich sdílení, prevence domácího násilí, bezpečné prostředí pro oběti, práva dětí a mládeže, jejich ochranu před všemi formami kriminality, násilí, zneužívání a vykořisťování online i offline, odpovídající zdroje a školení pro odborníky, prevence recidivy a opětovné začlenění pachatelů do společnosti a další.

Nové priority pro nadcházející období stanovila rovněž **Evropská síť prevence kriminality (EUCPN)** v rámci Evropské unie, a to v materiálu **Víceletá strategie EUCPN na léta 2021–2025**. Mezi ně patří zejména podpora a rozvoj prevence kriminality za využití přístupů postavených na důkazech, zvyšování efektivity aktivit prevence kriminality, zlepšení přenosu informací a dobré praxe na národní a zejména lokální úrovni, propojení s politikami EU, orientace na cílové skupiny, odborná pomoc členským státům.

Významným dokumentem pro určování priorit mnoha politik, včetně prevence kriminality je **Agenda 2030** a její **Cíle udržitelného rozvoje (SDG)**, které jsou v ČR promítnuty v dokumentech **Strategický rámec Česká republika 2030** a **Implementace Agendy 2030 v ČR**. Mezi priority patří mj. zaměření na osoby ohrožené příjmovou chudobou (mj. senioři), osoby ohrožené diskriminací a osoby ohrožené sociálním vyloučením, opatření cílící na prevenci násilí, včetně domácího násilí a obchodování s lidmi, podpora zaměstnanosti osob nejvíce ohrožených na trhu práce (mj. osoby sociálně vyloučené či sociálním vyloučením ohrožené, osoby s nízkou kvalifikací, osoby po výkonu trestu odnětí svobody), transfer znalostí mezi veřejným a soukromým sektorem a akademickou sférou, opatření v boji proti diskriminaci nejvíce ohrožených skupin (etnických, národnostních a náboženských minorit, žen a dětí), opatření zaměřená na prevenci kriminality pro vytváření inkluzivních, bezpečných, odolných a udržitelných měst a obcí, participativní a deliberativní metody v rozhodovacích procesech a zapojení občanů a místních komunit, přístup veřejnosti k informacím, příznivé prostředí pro zapojení dalších aktérů (organizací občanské společnosti, soukromého sektoru, územní samosprávy, akademické sféry).

5) Vliv pandemie nemoci covid-19 na kriminalitu a její prevenci

I v oblasti kriminality a její prevence měl a i nadále má velký **dopad pandemie nemoci covid-19** včetně navazujících epidemiologických opatření. Omezení pohybu obyvatel, jejich aktivit, cestování ad. měly na jednu stranu **pozitivní dopad na snížení kriminality** takřka ve všech oblastech (majetková, násilná, aj.). **Na druhou stranu je hlášeno zvýšené** množství podnětů (zejména na asistenční a krizové linky) k domácímu násilí, lidé – a zvláště zranitelné osoby (děti, senioři) – tráví více času s kyberprostoru včetně všech rizik s tím spojených (včetně mravnostních deliktů, sexuálního nátlaku a zneužívání), objevují se i nové formy specifické trestné činnosti jako podvody se zdravotnickým materiálem, padělání různých průkazů

a potvrzení (o očkování, prodělání nemoci, negativních testech). Nařízená opatření a omezení mají **dopady na psychiku lidí**. Mezi nejzranitelnější pak patří děti, kterým byla omezena i školní docházka.

Státy včetně ČR sice nabízely četné programy pomoci postiženým lidem a firmám, což ale nemohlo zajistit kompenzace všem a v plné výši a navíc tato podpora znamená velké **zadlužení státu a dalších veřejných rozpočtů** na spoustu let dopředu (což se navíc kumuluje i s velkými výpadky příjmů ve veřejných rozpočtech). Na to budou muset veřejné rozpočty reagovat v následujících letech, což se **může promítnout i do zaměstnanosti, zadluženosti, ohrožení chudobou** celých skupin obyvatel. To by mohlo pak naopak vést ke **zvýšení kriminality**.⁶

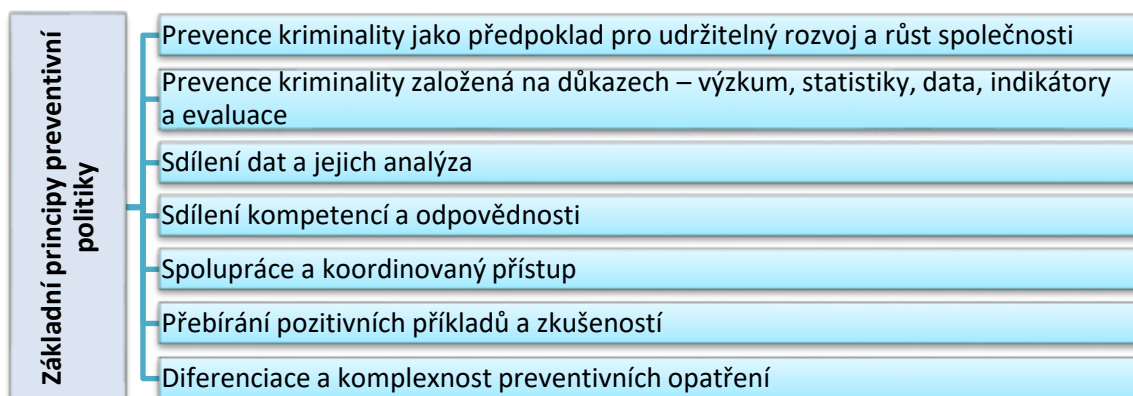
Pandemie a související opatření pak přinesly celou řadu **problémů i do samotné realizace preventivních aktivit**. Velmi výrazně byl omezen kontakt mezi lidmi, což znemožnilo mj. realizaci projektů a aktivit zaměřených na zvláště zranitelné skupiny, jako jsou senioři či děti. Distanční výuka ve školách takřka zastavila realizaci školské primární prevence. Nemohla se konat nejrůznější školení, semináře, konference ke sdílení dobré praxe. Realizátoři se postupně sice naučili využívat možností digitálních technologií, ale i přes velký přínos těchto technologií, takto nelze vždy plně nahradit osobní kontakt a navíc jsou s využíváním těchto technologií spojena nová rizika.

Na druhou stranu, pandemie přinesla i **celou řadu výzev**, jak se naučit pracovat jinak (někdy i efektivněji), jak rozšířit portfolio preventivních aktivit a jejich forem a když se z ní dobře poučíme, můžeme z toho všeho vyjít zase o něco **silnější a lépe připravení** i na boj s kriminalitou a její prevencí.

Strategie neobsahuje speciální cíle a opatření zaměřené na pandemii nemoci covid-19. Specifické druhy kriminality, které se během pandemie ukázaly jako velká hrozba, i nejvíce ohrožené skupiny obyvatel, jsou touto Strategii, jejími specifickými cíli a opatřeními pokryty, stejně jako potřeba vzájemné spolupráce a inovací, potřeba analyzovat změny ve společnosti a vývojové trendy a reagovat na ně. Tyto obecné **cíle Strategie, opatření a zásady ve své provázanosti a komplexnosti zaručují, že budeme umět reagovat i na nové situace, jako je pandemie nemoci covid-19**.

6) Základní principy preventivní politiky

Do stanovení a způsobu naplňování jednotlivých strategických cílů (a následně i specifických cílů a implementačních opatření) se promítají rovněž základní principy preventivní politiky vycházející z dlouhodobých zkušeností realizace preventivní politiky a preventivních aktivit a promítající se rovněž v řadě mezinárodních dokumentů (viz výše).

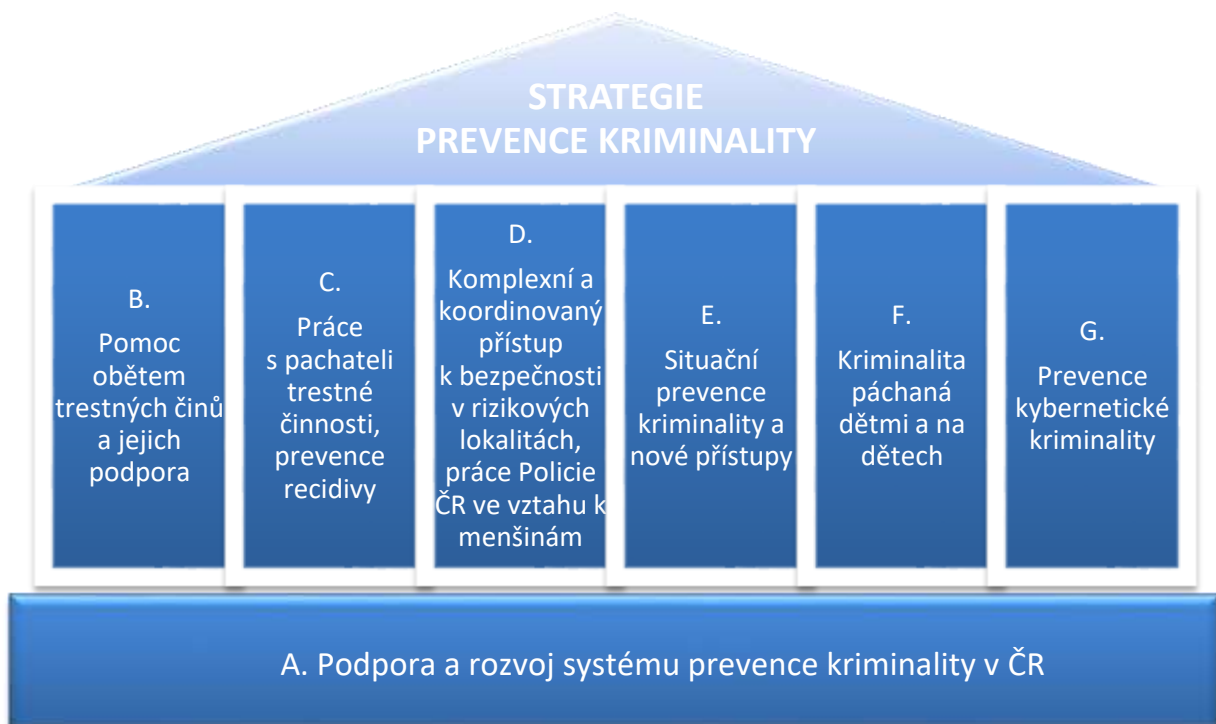

⁶ Koncepce rozvoje Policie ČR do roku 2027 schválená usnesením vlády ČR č. 262 ze dne 8. března 2021.

IV. Strategické cíle prevence kriminality v České republice na léta 2022–2027

Strategické cíle dále vycházejí z **prioritních oblastí** schválených pro tento účel **Republikovým výborem pro prevenci kriminality**. Těmito oblastmi jsou:

- A. Podpora a rozvoj systému prevence kriminality v ČR
- B. Pomoc obětem trestných činů a jejich podpora
- C. Práce s pachateli trestné činnosti, prevence recidivy
- D. Komplexní a koordinovaný přístup k bezpečnosti v rizikových lokalitách, práce Policie ČR ve vztahu k menšinám
- E. Situační prevence kriminality a nové přístupy
- F. Kriminalita páchaná dětmi a na dětech
- G. Prevence kybernetické kriminality

Na základě výše uvedených východisek a priorit byly stanoveny následující strategické cíle prevence kriminality v České republice na léta 2022 až 2027:

Česká republika:

- A. *Rozvíjí systém prevence kriminality a finančně podporuje aktivity prevence kriminality, staví na přístupu založeném na důkazech a empirických poznatcích, posiluje spolupráci (včetně mezinárodní), kapacity a kompetence relevantních subjektů.*
- B. *Poskytuje pomoc a podporu obětem trestné (i přestupkové) činnosti, s důrazem na pomoc zvláště zranitelným obětem a boj proti násilí, realizuje výzkumy zaměřené na chování a potřeby obětí a činí opatření ke snižování latence a sekundární viktimizace obětí.*

- C. Se zaměřuje na boj proti recidivě, na včasnou a koordinovanou resocializaci pachatelů a podporuje práci s násilnou osobou.**
- D. Uplatňuje komplexní a koordinovaný přístup k řešení kriminality v rizikových lokalitách založený na partnerské spolupráci odpovědných subjektů a zástupců/obyvatel lokalit, přičemž se zaměřuje nejen na projevy, ale i příčiny problémů. Zohledňuje přitom specifické potřeby a problémy menšinových skupin žijících v těchto lokalitách.**
- E. Rozvíjí a podporuje situační prevenci kriminality, posiluje odolnost míst proti trestné činnosti, zvyšuje povědomí veřejnosti o možnostech ochrany a přitom podporuje a implementuje nové přístupy a technologie.**
- F. Sleduje vývoj kriminality páchané dětmi a na dětech a včasně reaguje vhodnými opatřeními, zvyšuje ochranu dětí před násilím a dalšími kriminálně rizikovými jevy, včas identifikuje ohrožené děti a realizuje potřebné intervence a rozvíjí funkční systém pátrání po pohřešovaných dětech.**
- G. Aktivně, systémově a koordinovaně posiluje prevenci kybernetické kriminality a rizikového chování v kyberprostoru a poskytuje pomoc a podporu obětem v kyberprostoru.**

Na tyto strategické cíle následně v jednotlivých kapitolách navazují již bližší specifické cíle.

V. Specifické cíle k naplňování vymezených strategických cílů

Níže jsou uvedeny pro jednotlivé strategické cíle opět pouze základní východiska, zejména stručný popis aktuální situace, fungujících opatření (v nichž je třeba i v dalším období pokračovat nebo na ně navázat a dál je rozvíjet) a existujících problémů, na základě nichž byly stanoveny podrobné specifické cíle. Podrobnosti k nim jsou k dispozici ve Východiscích pro tvorbu cílů a opatření Strategie prevence kriminality v ČR na léta 2022–2027, které tvoří přílohu této Strategie.

A. PODPORA A ROZVOJ SYSTÉMU PREVENCE KRIMINALITY V ČR

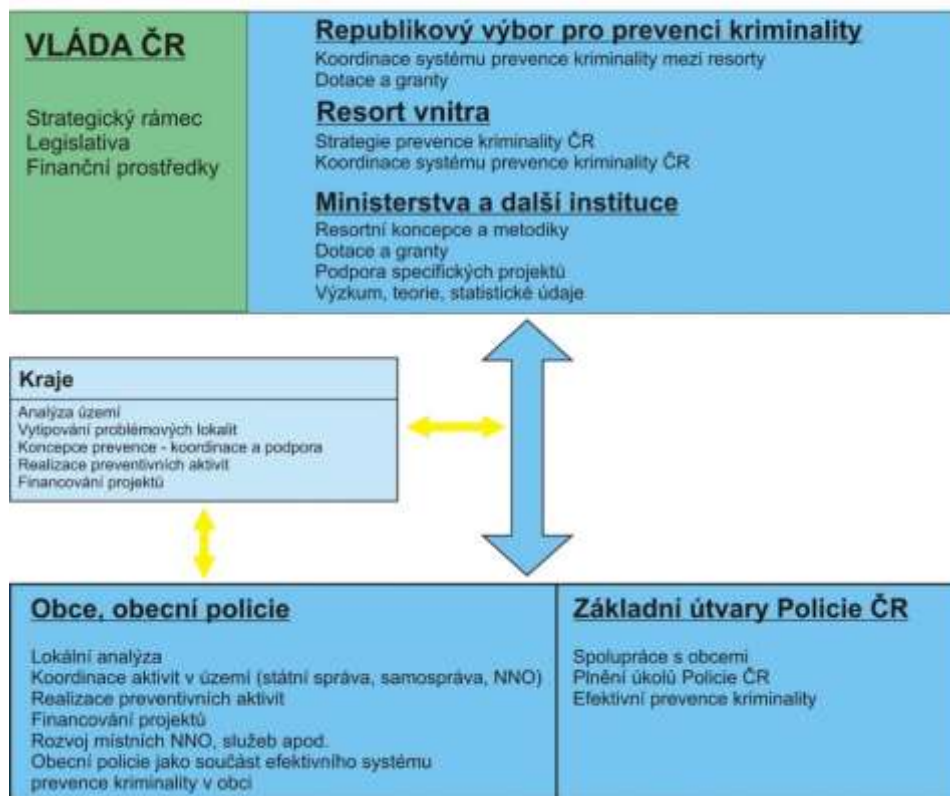
Strategický cíl A: Česká republika rozvíjí systém prevence kriminality a finančně podporuje aktivity prevence kriminality, staví na přístupu založeném na důkazech a empirických poznatcích, posiluje spolupráci (včetně mezinárodní), kapacity a kompetence relevantních subjektů.

Základem úspěšné preventivní politiky státu je efektivní systém prevence kriminality. Ten lze v ČR považovat již za stabilní a úspěšný, když na základě předchozích strategií prevence kriminality zahrnuje následující 3 úrovně:

1. republiková – vláda ČR, Republikový výbor pro prevenci kriminality, ministerstva a další státní instituce,
2. krajská – krajské úřady,
3. lokální – samosprávy měst a obcí.

Celý systém prevence kriminality a role jednotlivých subjektů v něm znázorňuje následující schéma:

SYSTÉM PREVENCE KRIMINALITY V ČR

1) Subjekty prevence kriminality

a) Koordinační úlohu na celorepublikové úrovni plní v systému prevence kriminality **Republikový výbor pro prevenci kriminality** (dále jen „Republikový výbor“). Společně s touto Strategii je vládě ČR předkládáno i usnesení na další **rozšíření členů** Republikového výboru o Generální inspekci bezpečnostních sborů a Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost, které ve své vymezené působnosti mají důležitou roli v naplňování priorit a cílů Strategie (prevence kriminality v bezpečnostních sborech, kybernetická bezpečnost a prevence kyberkriminality).

b) **Ministerstva a jim podřízené státní organizace** vytvářejí **vlastní vládní či resortní strategie** v oblastech své působnosti. Strategie a koncepce zaměřené na bezpečnostní politiku státu v oblasti boje proti trestné a přestupkové činnosti či proti rizikovému chování by kromě reaktivních opatření a přístupů měly vždy obsahovat také část věnující se prevenci.

Rovněž vytvářejí a realizují vlastní **projekty prevence kriminality** a finančně podporují aktivity a projekty prevence kriminality prostřednictvím **dotačních programů** či **finančních mechanismů v rámci svých resortů** a podřízených institucí. Tyto aktivity a dotační programy mají významný vliv na zajištění fungování systému prevence kriminality v ČR a na jeho kontinuální rozvoj a schopnost reagovat na objevující se problémy a výzvy. Proto je nezbytné v těchto aktivitách a finanční podpoře i nadále pokračovat.

V rámci Ministerstva vnitra (dále též „MV“) **však finanční prostředky**, které jsou vyčleňovány na jednotlivé dotační programy i na resortní program, **bohužel nestačí na pokrytí objektivních potřeb** na zajištění realizace potřebných projektů prevence kriminality na místní úrovni i v rámci podporovaných věcných oblastí a na rozšiřování osvědčených projektů v rámci celé ČR.

Ministerstva a jejich organizace zajišťují rovněž **vzdělávání** příslušných pracovníků ve své působnosti pro kvalitnější realizaci činností v oblasti prevence kriminality. Je nezbytné dále posilovat kompetence a kapacity těchto orgánů a jejich zaměstnanců. Spolupracujícím subjektům pak poskytovat **průběžnou metodickou podporu** v oblasti prevence kriminality.

c) Jedním z nejvýznamnějších subjektů v oblasti prevence jak na celostátní úrovni, tak zejména na regionální a lokální úrovni při realizaci konkrétních preventivních aktivit a opatření je **Policie České republiky**. Za období Strategie prevence kriminality v ČR na léta 2016 až 2020 se Policie ČR v oblasti prevence kriminality vypořádala s celou řadou dlouhodobých problémů a postupně se stala jednou z priorit Policie ČR a jejího vedení. Je třeba **dokončit** cíl v podobě **oddělení oblasti prevence** od oblasti poskytování informací veřejnosti. Vlivem posilování úlohy prevence je nutné rovněž přijmout nový výukový modul pro prevenci kriminality více zaměřený na praktické zvládání činností policejní prevence, vyčleňovat odpovídající finanční prostředky či více promítat i do oblasti prevence kriminality **analytickou činnost**, zlepšovat **kvalitu a dostupnost dat** pro takové analýzy, vytvářet či pořizovat potřebné **analytické nástroje** pro práci daty, pokračovat ve **sdílení dat o kriminalitě** s veřejností a obcemi.

d) **Zásadní součástí systému prevence kriminality v ČR jsou kraje a obce**. Kraje v rámci prevence kriminality, zejména prostřednictvím vytvořených pozic manažerů prevence kriminality, především koordinují aktivity v oblasti prevence kriminality na svém území, zprostředkovávají informace mezi ministerstvy a obcemi, účastní se dotačního řízení MV pro oblast prevence kriminality či v této oblasti realizují i vlastní dotační aktivity. **Obce** tvoří základní úroveň, na které jsou opatření prevence kriminality v praxi nakonec naplňována. Obecní úroveň je tou klíčovou úrovní, na které je třeba řešit konkrétní problémy a za tím účelem realizovat potřebnou spolupráci samosprávných orgánů obce (včetně obecních policií)

i těch, které zde vykonávají přenesenou působnost státu, místních zastoupení státní orgánů, Policie ČR, neziskového sektoru, občanů i podnikatelských subjektů.

Pro kvalitnější realizaci preventivních činností **ze strany krajů i obcí** je vhodné **posilovat kompetence a kapacity pracovníků** v oblasti prevence a vytvářet vhodné prostředí (např. v oblasti odborného vzdělávání, sdílení příkladů dobré praxe, financování preventivních aktivit, příp. legislativy).

Strategie prevence kriminality přijatá vládou ČR jim k tomu vytváří podmínky, nastavuje pravidla a doporučení pro zapojení do celostátního systému prevence kriminality, tvorbu vlastního systému prevence kriminality na regionální/místní úrovni, vlastních preventivních koncepcí a bezpečnostních analýz, poskytuje metodickou, koordinační a finanční podporu na budování tohoto systému a vlastních preventivních aktivit a opatření. Ty je třeba **aktualizovat s ohledem na stávající podmínky a získané zkušenosti**.

Finanční podpora poskytovaná státem na podporu rolí krajů a obcí v systému prevence kriminality zajišťuje úspěšné fungování tohoto systému, bohužel ale již nepostačuje na jeho další nezbytný rozvoj s ohledem na aktuální potřeby a výzvy a je třeba ji posílit.

e) Vedle veřejných subjektů uvedených výše mají svou nezastupitelnou roli v prevenci kriminality i **soukromé subjekty – nestátní neziskové organizace, vědecká a akademická sféra, podnikatelské subjekty, fyzické osoby jako dobrovolníci, donátoři** apod. Ze strany státu či samospráv je nutné pokračovat v podpoře spolupráce a vytvářet potřebné transparentní systémové, legislativní, administrativní, organizační, metodické, finanční i další podmínky pro jejich zapojení do preventivních aktivit a opatření.

Velmi pozitivní zkušenosti nabízí využití **dobrovolníků** v oblasti bezpečnosti a prevence kriminality. **V podpoře aktivit dobrovolníků**, ať již organizovaných neziskovými dobrovolnickými organizacemi či obcí, je tak potřeba i nadále **pokračovat a vytvářet podmínky k jejich dalšímu rozvoji**, mj. vytvořit metodiku realizace typového programu **zapojení dobrovolníků do poskytování postpenitenciární péče a prevence recidivy** pachatelů trestné a přestupkové činnosti.

2) Vybrané metody a nástroje preventivní politiky

a) Prevence kriminality založená na důkazech: statistiky, data, výzkumy, analýzy, monitoring a evaluace

Přístup k prevenci kriminality založené na důkazech (evidence-based) patří v současné době **k nejvíce zdůrazňovaným potřebám a prioritám** pro oblast preventivní politiky, a to i v rámci OSN či EUCPN. Vyzdvihují potřebu důkazů ve formě **dat, analýz, monitoringu a evaluací**. A to nejen dat úředních, ale i z průzkumů a výzkumů, které poskytují obsáhlejší přehled kriminality včetně kriminality latentní. Důležitým nástrojem pro rozvoj znalostní preventivní politiky je rovněž analytický výzkum, který využívá kvantitativní i kvalitativní důkazy o kriminalitě a kriminogenních faktorech. Evaluace nabízí pohled nejen na to, co funguje, ale také proč to funguje a jak je možné úspěšně realizovat preventivní opatření v nejrůznějších souvislostech.

V období předchozí Strategie prevence kriminality v ČR na léta 2016 až 2020 se v oblasti analýz a dat učinil velký posun vpřed, v rámci Policie ČR byla zavedena a pilotována celá řada inovativních nástrojů. Funkční období této Strategie by se mělo zaměřit na dokončení pilotních aktivit a zavádění do běžné praxe Policie ČR, obcí a obecních policií v celé České republice, případně jejich aktualizace a upgrade.

Výzkumy je třeba realizovat **v co nejužší součinnosti s praxí a s tvůrci preventivních politik** a pro jejich potřeby, aby bylo zajištěno promítnutí výstupů výzkumů do jejich práce. Stále

častěji se uplatňují i **poznatky z technických disciplín, z oblasti informačních technologií** apod.

Pro vyhodnocení **efektivit nakládání s finančními prostředky** při realizaci preventivních aktivit/projektů je nutné, aby nedílnou součástí realizačního procesu byly i odpovídající **evaluační mechanismy**. Ty musí být postaveny na objektivním vyhodnocování a správném nastavení cílů a relevantních kritérií, jejichž prostřednictvím bude možné hodnotit úspěšnost/efektivitu jak jednotlivých projektů, tak i celých dotačních programů. To má také zásadní **dopad na kvalitu prevence kriminality ze strany realizátora preventivních aktivit** a tím pádem snižování kriminality a zvyšování bezpečnosti a veřejného pořádku v daném území. Pomocí **sdílení příkladů dobré praxe** (ve smyslu preventivních aktivit, které byly vyhodnoceny jako skutečně efektivní a úspěšné) pak dochází ke zvyšování kvality prevence na celém území státu (či dokonce i v rámci celé EU při sdílení mezi státy), což má významné dopady i do bezpečnostní situace. Potřeba vyhodnocování úspěšnosti/efektivit preventivních projektů a programů se opírá rovněž o **kontrolní závěr Nejvyššího kontrolního úřadu č. 18/20**.

b) Osvěta a informační aktivity

Osvěta patří v oblasti prevence kriminality mezi **základní metody práce s veřejností**, odbornou i laickou, a to jak v rámci opatření prevence primární (informování nejširší veřejnosti), sekundární (informování cílené na ohrožené skupiny potenciálních obětí či pachatelů) i terciární (práce s konkrétními oběťmi či pachateli). Informace se mohou týkat stavu a vývoje kriminality obecně, rizikových lokalit, konkrétních typů rizik a ohrožení dopadajících na danou cílovou skupinu, možností a způsobů ochrany před kriminalitou a jinými sociálně patologickými jevy. Osvětové a informační aktivity musí realizovat, s ohledem na svou působnost, všechny subjekty, které se prevencí kriminality zabývají.

Ale i osvětové, informační aktivity a kampaně, medializace prevence kriminality stojí práci a náklady, a tak je třeba k ní **přístupovat efektivně, na základě osvědčených zkušeností a modelů**, které přinášejí relevantní výsledky.

c) Mezinárodní spolupráce

Česká republika se v oblasti mezinárodní spolupráce na poli prevence kriminality soustředí především na zastoupení v nejdůležitějších světových a evropských orgánech zastřešujících tuto spolupráci a udávajících směr preventivní politiky.

Jde především o zastoupení v rámci **Organizace spojených národů (Úřad pro drogy a kriminalitu, Komise OSN pro prevenci kriminality a trestní justici, Výbor OSN pro lidská práva, Výbor pro odstranění rasové diskriminace, Výbor pro odstranění diskriminace žen, ...)**, v **Evropské síti prevence kriminality** (European Crime Prevention Network, EUCPN) či v **Radě Evropy** (zaměřením na lidská práva, oběti kriminality a zvláště zranitelné osoby). Česká republika je také velmi **aktivní v oblasti tvorby technických norem prevence kriminality na mezinárodní úrovni**, kde plní roli sekretariátu **technické komise CEN/TC 325 Prevence proti kriminalitě při plánování městské výstavby a navrhování budov**. Pro bilaterální spolupráci jsou důležité rovněž smlouvy o policejní spolupráci, které umožňují spolupráci při prevenci trestné činnosti, a to např. účastí na vzdělávacích programech policistů nebo sdílení informací o nejlepší praxi.

Je nutné i této spolupráci a zapojení do činnosti mezinárodních organizací věnovat mimořádnou pozornost a neustále pracovat na jejím rozvoji. Navíc se mezinárodní spolupráce také ukazuje jako velmi dobrý zdroj pro čerpání pozitivních zkušeností a osvědčených řešení a v řadě případů i pro čerpání chybějících finančních prostředků.

d) Legislativa

V letech 2012 až 2014 byla ve spolupráci s Institutem pro kriminologii a sociální prevenci (IKSP) zpracována **analýza potřebnosti právní úpravy prevence kriminality**, zejména s ohledem na potřebnost samostatného zákona o prevenci kriminality. Republikový výbor tuto problematiku uzavřel doporučením postupovat **cestou dílčích novelizací stávajících právních předpisů**, které upravují preventivní činnosti nebo postavení subjektů, jež se na prevenci kriminality podílejí, a zároveň více **začleňovat** témata prevence kriminality **do strategických dokumentů vlády** týkajících se trestní politiky. Na výše uvedeném přístupu se nic nezměnilo, domácí ani zahraniční zkušenosti nevedly ke změně již dříve přijatého stanoviska.

e) Restorativní justice

Strategie restorativní justice pro Českou republiku (2021, jako výstup z evropského projektu Restorative Justice: Strategie for Change)⁷ **popisuje restorativní justici** na nejobecnější úrovni **jako** jiný úhel nazírání na trestnou činnost a jiný přístup k řešení jejích následků. Vnáší do oblasti trestního práva nové principy, východiska a cíle, přičemž zásadní je orientace na náhradu způsobené újmy, přijetí odpovědnosti a na nápravu narušených mezilidských vztahů. Principy restorativní justice prosazuje řada mezinárodních dokumentů.

Cílem této Strategie je **rozvíjet přístup restorativní justice v ČR** a v souladu se Strategií restorativní justice pro ČR vytvořit systémovou spolupráci napříč všemi relevantními profesemi pro rozvoj přístupu restorativní justice v ČR, podporovat osvětu a vzdělávání a podporovat stávající a nové restorativní programy v ČR.

Na základě výše uvedeného jsou tak stanoveny v rámci strategického cíle A následující specifické cíle:

Specifické cíle A	A.1 Preventivní politika a přístup je součástí všech strategií a koncepcí v oblasti trestní politiky, bezpečnosti a veřejného pořádku, rizikového chování a práce se zvláště zranitelnými skupinami osob
	A.2 Stát dostatečně finančně podporuje aktivity a projekty prevence kriminality
	A.3 Dle možností státního rozpočtu usilovat o navýšení finanční podpory prevence kriminality ze strany Ministerstva vnitra
	A.4 Posilovat spolupráci a kompetence pracovníků v oblasti prevence kriminality
	A.5 Posílit přístup prevence kriminality postavené na důkazech (evidence-based)
	A.6 Vybudovat jednotný systém prevence v rámci Policie ČR a posilovat jeho kapacity včetně analytických
	A.7 Kraje a obce vytvářejí podmínky pro rozvoj prevence kriminality na svém území
	A.8 Podporovat zapojení dobrovolníků v oblasti prevence kriminality
	A.9 Rozvíjet přístup restorativní justice v ČR
	A.10 Zvýšit informovanost veřejnosti o aktuálních rizicích v oblasti kriminality a rizikového chování, realizovaných aktivitách / projektech prevence kriminality a dosáhnout, že se lidé před riziky více chrání a že více důvěřují orgánům veřejné správy

⁷ K dispozici zde <https://restorativni-justice.cz/strategie-restorativni-justice-pro-ceskou-republiku/>.

A.11 Udržovat mezinárodní spolupráci v oblasti prevence kriminality jako prostředek ke zefektivnění vlastní činnosti, sledování moderních trendů a zkušeností a ke sdílení dobré praxe

Konkrétní opatření k naplňování těchto specifických cílů jsou uvedeny ve Východiscích pro tvorbu cílů a opatření Strategie prevence kriminality v ČR na léta 2022–2027 a podrobně pak zejména v Implementačním plánu, které tvoří přílohu této Strategie.

B. POMOC OBĚTEM TRESTNÝCH ČINŮ A JEJICH PODPORA

Strategický cíl B: Česká republika poskytuje pomoc a podporu obětem trestné (i přestupkové) činnosti, s důrazem na pomoc zvláště zranitelným obětem a boj proti násilí, realizuje výzkumy zaměřené na chování a potřeby obětí a činí opatření ke snižování latence a sekundární viktimizace obětí.

Podle **zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů**, je obětí každá fyzická osoba, které bylo (nebo mělo být) trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil. Za oběť se považuje každá osoba, která se cítí být obětí trestného činu, pokud nevyjde najevo opak nebo nejde o zjevně zneužití postavení oběti. U některých obětí existuje zvýšené riziko sekundární viktimizace, kterou v některých případech zákon i presumuje. Takové oběti řadíme do skupiny zvláště zranitelných obětí. Česká republika disponuje moderním zákonem (zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, s účinností ode dne 1. 8. 2013). S přijetím zákona souvisela také celá řada praktických opatření ze strany státu k pomoci obětem a posílení jejich postavení.

V boji proti kriminalitě je při zaměření se na oběti důležitá role „**ochránce**“ obětí. Tuto roli může naplňovat řada subjektů v systému prevence kriminality (ministerstva, další orgány státní správy i samosprávy, NNO, podnikatelské subjekty a další). Oběti trestných činů musí mít kdykoli **přístup k podpoře a ochraně**. Během omezení volného pohybu osob ve společnosti v průběhu pandemie covid-19 došlo globálně k nárůstu domácího násilí⁸, pohlavního zneužívání dětí, kybernetické kriminality⁹ a rasistických a xenofobních trestných činů z nenávisti¹⁰. Je proto zásadní **posílit rámec pro podporu a ochranu obětí** a zajistit, aby byl v krizových situacích odolný.

Obtíže obětí spojené s přístupem ke spravedlnosti i přes značné pokroky učiněné v předchozích letech vyplývají především z **nedostatku informací, a ne plně dostatečné podpory a ochrany**. Oběti mohou být v průběhu trestního řízení a při uplatňování nároku na odškodnění vystaveny **sekundární viktimizaci**. Cestou ke zlepšení postavení obětí v rámci přípravného řízení je **včasná identifikace zvláště zranitelných obětí**, způsob **kommunikace s obětí** a s tím související proškolení profesionálů, větší srozumitelnost předávaných informací. Neméně důležitým faktorem je zvýšení **důvěry občanů ve státní instituce** (např.

⁸ Viz Světová zdravotnická organizace (březen 2020) o nárůstu domácího násilí během pandemie covid-19: <https://www.who.int/reproductivehealth/publications/emergencies/COVID-19-VAW-full-text.pdf>.

⁹ Europol, *Pandemic profiteering: how criminals exploit the COVID-19 crisis* (Prospěch ze stavu pandemie: jak pachatelé trestných činů využívají krizovou situaci rozšíření onemocnění COVID-19), březen 2020, viz: <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/pandemic-profiteering-how-criminals-exploit-covid-19-crisis>.

¹⁰ <https://fra.europa.eu/en/publication/2020/covid19-rights-impact-april-1>

Policii ČR a další orgány činné v trestním řízení) a s tím spojené **včasné oznamování** protiprávního jednání.

V rámci resortu Ministerstva spravedlnosti poskytuje Probační a mediační služba (dále jen „PMS“) obětem trestných činů pomoc a podporu, právní informace a restorativní programy. Služby obětem poskytují také další subjekty.

MV věnuje **pozornost i „obětem“ přestupků**. Ochrana osob postižených přestupkem je zaměřena na zamezení kontaktu s pachatelem přestupku, přítomnost OSPOD u výslechu dítěte atd.

K **eliminaci sekundární viktimizace obětí** přispívají dlouhodobě **„Speciální výslechové místnosti“** (dále jen „SVM“). MV průběžně podporuje jejich budování a modernizaci a zvyšování jejich využitelnosti pro oběti trestných činů. Mezi nové priority patří zavedení **opatření pro zjednodušený/zrychlený přepis výslechů** ze SVM. To povede k eliminaci nutnosti opakovaných výslechů obětí a dětských svědků před soudem díky využívání záznamů z výslechů prováděných ve SVM a tím k dalšímu snížení jejich sekundární viktimizace.

Zvláštní pozornost bude věnována **vzdělávání seniorů** s cílem připravit a nastavit mezioborový systém vzdělávání seniorů jako obětí či svědků trestné činnosti, na prevenci jejich opakované viktimizace a na specifický přístup zohledňující jejich psychický a zdravotní stav.

Důležitou oblastí v práci s oběťmi trestných činů je prevence a **pomoc a podpora obětem domácího násilí** a plnění úkolů „Akčního plánu prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2019–2022“ (usnesení vlády 318/2019) směřujících ke zlepšení současné úrovně ochrany osob ohrožených domácím a genderově podmíněným násilím (včetně dětí žijících v rodině s výskytem domácího a genderově podmíněného násilí), k zefektivnění prevence tohoto násilí, k rozvoji vzdělávání příslušných profesí v oblasti domácího a genderově podmíněného násilí a k podpoře systémové práce s osobami násilnými.

MV realizuje specifický **dotační titul na pomoc obětem trestných činů Dotační program pro nestátní neziskové organizace provozující evropské krizové či asistenční linky 116 000, 116 111 a 116 006 v České republice** k zajištění bezplatného volání na uvedené linky. Vedle pokračující podpory výše uvedeným linkám, která dosahuje výše 2 mil. Kč, bude nutné zajistit finanční podporu také nově vzniklé **lince 116 123 – Linka první psychické pomoci** (oběti přepadení, znásilnění, domácího násilí, prevence sebevražd a vyhrožování vraždou ...) ve výši 1 mil. Kč (což pokryje i zvýšené potřeby již podporovaných linek).

Mezi zvláště zranitelné oběti trestné činnosti také patří **oběti obchodování s lidmi**. Problematiku řeší Ministerstvo vnitra prostřednictvím Národní strategií boje proti obchodování s lidmi v České republice (aktuálně na období 2020–2023). MV dále ve spolupráci s Policií ČR, specializovanou nevládní organizací a Mezinárodní organizací pro migraci realizuje **„Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi“** s cílem poskytnout obětem obchodování s lidmi podporu a náležitou ochranu v podobě nezbytných služeb. Pravidelně jsou prováděny také rozsáhlé **preventivně-informační aktivity**.

Prioritou v oblasti práce s oběťmi je také **boj proti extremismu a předsudečnému násilí** či zapojení široké veřejnosti **proti násilí na znevýhodněných skupinách osob**.

Na základě výše uvedeného jsou tak stanoveny v rámci strategického cíle B následující specifické cíle:

Specifické cíle B	B.1 Komplexně zajišťovat boj proti všem formám obchodování s lidmi včetně zaměření na prevenci, identifikaci obětí a pomoc a podporu obětem
	B.2 Zajištění přímé pomoci a podpory pro oběti obchodování s lidmi prostřednictvím Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi
	B.3 Podpora ochrany obětí a snižování rizik spojených s extremismem a předsudečnou nenávisí a eliminace společenského napětí, které vyvolávají
	B.4 Podporovat provoz linek na pomoc obětem trestné činnosti
	B.5 Zjišťovat stav a vývoj problematiky obětí trestných činů
	B.6 Usilovat o snížení latence trestné činnosti prostřednictvím včasné identifikace zvláště zranitelných obětí (ZZO) a motivace k oznamování protiprávních činů
	B.7 Realizovat opatření vedoucí ke snížení sekundární viktimizace obětí
	B.8 Zvýšit povědomí veřejnosti v oblasti boje proti násilí
	B.9 Podporovat rozvoj služeb pro oběti trestných činů
	B.10 Komplexně zajišťovat boj proti všem formám domácího a genderově podmíněného násilí včetně zaměření na prevenci, identifikaci obětí a pomoc a podporu obětem

Konkrétní opatření k naplňování těchto specifických cílů jsou uvedeny ve Východiscích pro tvorbu cílů a opatření Strategie prevence kriminality v ČR na léta 2022–2027 a podrobně pak zejména v Implementačním plánu, které tvoří přílohu této Strategie.

C. PRÁCE S PACHATELI TRESTNÉ ČINNOSTI, PREVENCE RECIDIVY

Strategický cíl C: Česká republika se zaměřuje na boj proti recidivě, na včasnou a koordinovanou resocializaci pachatelů a podporuje práci s násilnou osobou.

Zatímco ještě v roce 2000 představovalo zastoupení opakovaně stíhaných osob (recidivistů) mezi pachateli trestné činnosti 30 %, v roce 2011 to bylo 48,5 % a v roce 2014 již dokonce 53,3 %. V průběhu platnosti Strategie prevence kriminality v ČR na léta 2016 až 2020 se tato čísla dařilo snižovat. V roce 2016 to bylo 46,3 %, v roce 2020 dokonce již jen 39,9 %. Absolutní počet opakovaně stíhaných pachatelů také klesal, a to za období strategie o více než 40 %.

Příčiny recidivy jsou u pachatelů různé, ale **velmi často leží ve vnějším prostředí**, kdy pachatel po návratu z výkonu trestu se dostává bez adekvátní pomoci do situace, kdy je zadlužený, rozpadla se mu rodina, nemá bydlení, práci, nedokáže si zajistit vlastními silami obživu a základní životní potřeby. Základ práce s pachatelem (odsouzeným, propuštěným) stojí především na aktivitách Vězeňské služby ČR (dále jen „VS“) a Probační a mediační služby (dále jen „PMS“), nezastupitelnou roli ale hrají i další orgány veřejné správy, jako jsou sociální pracovníci, zejména sociální kurátoři, úřady práce, ale i nejrůznější neziskové organizace. Pro integraci propuštěných osob do běžného samostatného života je totiž nezbytné **komplexně zabezpečovat potřebné návazné služby**.

Při práci s odsouzeným je nutné **vycházet z pečlivé analýzy** odsouzeného, jeho okolí, vnitřních i vnějších vlivů na jeho chování a jednání, na základě které budou identifikovány příčiny jeho patologického jednání a navržen **ucelený komplex vzájemně provázaných a koordinovaných aktivit** pro stanovení programu zacházení a další péče. Tento komplex opatření a aktivit musí

být nastaven nejen pro období pobytu **ve věznici**, ale **i po jejím opuštění** a musí být pravidelně vyhodnocován a v případě potřeby aktualizován.

Propojení politik a opatření v oblasti vězeňství, prevence kriminality, sociální práce, sociálního bydlení, boje proti sociálnímu vyloučení atd. je nutné realizovat jak **na republikové (strategické) úrovni**, tak **na místní (realizační) úrovni**. Efektivitu tohoto přístupu dokazují již úspěšně realizované pilotní projekty¹¹, které je třeba cestou dobré praxe šířit co nejvíce do regionů v ČR.

Tyto principy se nově odráží i ve strategických dokumentech Vězeňské služby ČR a Probační a mediační služby, konkrétně jde o **Koncepci vězeňství do roku 2025** (schválená usnesením vlády ČR č. 79 ze dne 3. února 2016) a **Koncepci rozvoje probace a mediace do roku 2025** (schválená usnesením vlády ČR č. 733 ze dne 11. října 2017). Tyto koncepce je třeba nadále průběžně (probíhá každoročně) vyhodnocovat a po roce 2025 navázat novými koncepčními dokumenty pokračujícími v osvědčených přístupech a postupech.

Ministerstvo spravedlnosti pak cestou **dotačních programů** podporuje **rozvoj probačních a resocializačních programů** pro pachatele a pro práci s jejich rodinami. Probační a resocializační programy je potřebné podporovat i v dalších letech.

Důležitým cílem MPSV je **upevňovat pozice sociálního pracovníka a sociálního kurátora** při prevenci recidivy a resocializace pachatelů včetně ukotvení pozice a činností sociálních pracovníků ve veřejné správě.

Velmi důležitým aspektem při práci s pachateli trestné činnosti je **práce s násilnou osobou**. Ministerstvo vnitra podporuje tuto specializaci **v rámci problematiky prevence domácího násilí ve vztazích prostřednictvím práce s násilnou osobou a osobami jí blízkými**, a to i cestou dotačního programu Prevence sociálně patologických jevů. V souladu s Akčním plánem domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2019–2022 a Strategii pro rovnost žen a mužů na léta 2021–2030 má MV úkol navýšit dotační program min. o 2 mil. Kč (na min. 4 mil. Kč) a tím vytvořit prostor pro rozšíření terapeutických služeb (případně rozšíření systémového rámce programů, koncepce a metodiky pro práci s násilnými osobami či rozšíření dostupnosti a kvality vzdělávání, výcviku, ale i osvěty v této oblasti, které je možné z dotačního programu rovněž podporovat) pro práci s násilnými osobami a osobami neovládajícími agrese ve vztazích.

Na základě výše uvedeného jsou tak stanoveny v rámci strategického cíle C následující specifické cíle:

Specifické cíle C	C.1 České vězeňství se koncepčně zaměřuje na nápravu odsouzených za účelem předcházení recidivě a na propojení s prevencí kriminality a postpenitenciární péčí s cílem směřovat k reintegraci pachatelů
	C.2 Probační a mediační služba se při práci s pachateli koncepčně zaměřuje na odklon pachatele od kriminální kariéry a jeho integraci do společnosti
	C.3 Upevňovat pozice sociálního pracovníka a sociálního kurátora v rámci penitenciární a postpenitenciární péče

¹¹ Např. pilotní projekt Společně na svobodu, který s podporou EU fondů realizovalo RUBIKON Centrum z.ú., v úzké spolupráci s Vězeňskou službou ČR, který vykázal dvojnásobnou míru zaměstnanosti a pozitivní vliv na kriminální myšlení, přičemž každá stokoruna vložená do práce s klienty, kteří získali práci, nepobírali tedy sociální dávky a nepáchali trestnou činnost, uspořila státu 414 Kč. Rovněž projekt RUBIKON Centra realizovaný s některými kraji „Nová šance, jak překročit minulost“ prokázal, že podpora v oblasti hledání zaměstnání a řešení zadluženosti významně přispívá k integraci. U zkoumaného vzorku klientů RUBIKON Centra byla zjištěna recidiva pouze u 11,4 % osob, u kontrolní skupiny byla recidiva více než 90 %.

C.4 Podporovat prevenci domácího násilí ve vztazích prostřednictvím práce s násilnou osobou a osobami jí blízkými, rozšířit dostupnost terapeutických služeb

C.5 Podporovat rozvoj probačních a resocializačních programů pro pachatele a pro práci s jejich rodinami

C.6 Zvýšit počet krajů, v nichž jsou realizovány projekty na prevenci recidivy pachatelů trestné činnosti v rámci Programu prevence kriminality na místní úrovni

C.7. Podpořit výzkumnou činností efektivitu práce s propuštěnými pachateli

Konkrétní opatření k naplňování těchto specifických cílů jsou uvedeny ve Východiscích pro tvorbu cílů a opatření Strategie prevence kriminality v ČR na léta 2022–2027 a podrobně pak zejména v Implementačním plánu, které tvoří přílohu této Strategie.

D. KOMPLEXNÍ A KOORDINOVANÝ PŘÍSTUP K BEZPEČNOSTI V RIZIKOVÝCH LOKALITÁCH, PRÁCE POLICIE ČR VE VZTAHU K MENŠINÁM

Strategický cíl D: Česká republika uplatňuje komplexní a koordinovaný přístup k řešení kriminality v rizikových lokalitách založený na partnerské spolupráci odpovědných subjektů a zástupců/obyvatel lokalit, přičemž se zaměřuje nejen na projevy, ale i příčiny problémů. Zohledňuje přitom specifické potřeby a problémy menšinových skupin žijících v těchto lokalitách.

a) Sociálně vyloučené lokality a jejich bezpečnostní aspekty

V České republice žije podle zjištění publikovaných v aktualizované **Analýze sociálně vyloučených lokalit v ČR** (GAC spol. s r.o., květen 2015) v sociálně vyloučených lokalitách 95 000 až 115 000 obyvatel. Celkem bylo v ČR v 297 městech a obcích identifikováno 606 sociálně vyloučených lokalit¹² a přibližně 700 ubytoven.

Odbor pro sociální začleňování (Agentura) Ministerstva pro místní rozvoj vyvinula jednotný nástroj, který v sobě zahrnuje klíčové ukazatele z různých oblastí sociálního vyloučení a umožňuje tedy v celorepublikovém rozsahu míru zatížení sociálním vyloučením posoudit – **index sociálního vyloučení**.¹³ Podle něj se v roce 2020 v nejzatíženějším pásmu (12 až 30 bodů) nacházelo 208 obcí, střední pásmo zatížení (8 až 11 bodů) tvořilo 271 obcí.

Celkově hodnota indexu sociálního vyloučení za rok 2020 oproti roku 2019 stoupla, tj. v meziročním srovnání došlo v České republice ke zvýšení rozsahu sociálního vyloučení. Konkrétně řečeno, v nejzatíženějším pásmu (12 až 30 bodů) přibýlo 34 obcí, v druhém nejzatíženějším pásmu (8 až 11 bodů) bylo o 45 obcí více.

¹² Za sociálně vyloučenou nebo sociálním vyloučením ohroženou lokalitu v rámci výzkumu Analýza sociálně vyloučených lokalit v ČR je považována taková lokalita, kde dochází ke koncentraci více než 20 osob žijících v nevyhovujících podmínkách (indikováno počtem příjemců příspěvku na živobytí), které obývají fyzicky či symbolicky ohraničený prostor (indikováno vnější identifikací).

¹³ Index sociálního vyloučení je sestaven z dat příjemců příspěvku na živobytí, příjemců příspěvku na bydlení, osob v exekuci, dlouhodobě nezaměstnaných osob a počtu předčasných odchodů ze systému vzdělávání. Index je každoročně aktualizován. Základní územní úroveň, k níž se index sociálního vyloučení vztahuje, reprezentují obce. Škála indexu nabývá hodnot od 0 do 30 bodů, přičemž hodnota 0 znamená absenci nebo minimální rozsah sociálního vyloučení a hodnota 30 bodů nejvyšší míru zatížení sociálním vyloučením. Více viz <https://www.socialni-zaclenovani.cz/dokument/metodika-pro-posouzeni-miry-a-rozsahu-socialniho-vylouceni-v-uzemi/>.

Lidé žijící v takových lokalitách v naprosté většině musí **čelit nikoli jednotlivým problémům, ale rovnou celému komplexu problémů** a je velmi **složitě se vlastními silami z tohoto prostředí vymanit**. Nemožnost či absence víry na lepší život a neexistence náhradních legálních způsobů k zajištění obživy vlastní a rodiny pak představuje **zvýšené riziko, že tyto osoby si potřebné zdroje začnou obstarávat nelegální cestou**. Osoby žijící v SVL se ale také sami často stávají **oběťmi trestné činnosti**, v řadě případů i organizovaného charakteru jako je např. lichva, vydírání, obchod s lidmi. Pachateli této organizované trestné činnosti však nezřídka bývají rovněž lidé žijící v SVL či z nich pocházející. Takové prostředí se vyznačuje rovněž vyšším rizikem **vzniku radikálních až extremistických nálad**, rasismu, xenofobie a s tím spojených verbálních či dokonce fyzických útoků, demonstrací, nepokojů apod.

Vzhledem ke komplexnosti a hloubce problémů, které SVL tíží, je třeba i k prevenci kriminality přistupovat nikoli pouze s ohledem na viditelné projevy kriminality, ale s ohledem na **komplexní přístup k řešení příčin** těchto problémů a podmínek, ve kterých zde lidé žijí.

b) Problematika anticiganismu

Problematikou postavení a začleňování Romů, kteří tvoří velkou část obyvatel sociálně vyloučených lokalit, se velmi podrobně zabývá nová **Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů 2021–2030 (SRI)**, přijatá usnesením vlády ČR č. 447 ze dne 10. května 2021. Velmi podrobně se zabývá problematikou anticiganismu¹⁴ ve společnosti, boji proti předsudkům a stereotypům, projevům nenávisti, kompetencemi orgánů vymáhajících právo, ale i konkrétními problémy v oblasti bezpečnosti a kriminality, jako jsou domácí a genderové podmíněné násilí v romských rodinách. Je třeba, aby SRI byla zohledňována v rámci preventivních politik subjektů této Strategie.

c) Práce Policie ČR ve vztahu k menšinám

Práce Policie ČR ve vztahu k menšinám byla dlouhá léta upravena samostatným interním koncepčním materiálem v rámci MV. Z rozhodnutí vedení MV a po projednání v Republikovém výboru se resortní koncepce stává nyní součástí této vládní Strategie.

Policie ČR vnímá **činnost na úseku menšin za nepostradatelnou a nezbytnou součást policejní činnosti** při zabezpečování vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku v ČR. Policie ČR je garantem bezpečnosti a ochrany pro všechny osoby bez rozdílu rasy, náboženského vyznání, pohlaví, etnického původu, sociálního statutu. Tato **činnost je postavena na vizi**, že Policie ČR úzce spolupracuje s menšinovými skupinami, podporuje jejich integraci a zařazení do služebního poměru. Účastní se aktivit, které pořádají, a dbá na dobré vztahy s nimi. Staví na objektivním a rovném přístupu ke všem menšinám jako obětem kriminality, pomáhá předcházet konfliktům mezi většinovou společností a příslušníky menšin, uplatňuje moderní postupy a metody. Policie ČR má nezastupitelnou roli při **zvyšování právního povědomí** a informovanosti ohledně pomoci ze strany Policie ČR (případně jiných subjektů), včetně informací o postizích za nelegální jednání.

¹⁴ SRI rovněž uvádí **definici anticiganismu**, ze které mají vycházet i další vládní materiály včetně této Strategie. Definuje anticiganismus, v souladu s Aliancí proti anticiganismu, jako historicky konstruovaný, přetrvávající komplex rasismu proti sociálním skupinám identifikovaným v rámci jednotícího stigmatu gypsy (cikáni), nebo pod jinými souvisejícími výrazy, a zahrnuje: 1. homogenizaci a esencionalizaci vnímání a popisu těchto skupin, 2. přiřazování specifických charakteristik těmto skupinám, 3. diskriminující sociální struktury a násilné praktiky, které mají degradující a ostrakizující efekt a reprodukují strukturální nevýhody. Podle definice jde o specifický rasismus namířený vůči Romům, Sintům, travelerům a dalším, který vede k širokému spektru diskriminačních výrazů a praktik, včetně mnoha implicitních nebo skrytých projevů.

Policie ČR má upravenou formu práce s menšinami pokynem policejního prezidenta č. 258 ze dne 20. prosince 2013 o činnosti na úseku menšin. Základním nástrojem pro činnosti Policie ČR ve vztahu k menšinám jsou tzv. styční důstojníci pro menšiny. Od roku 2014 v rámci pilotního projektu Policie ČR rovněž zavádí policejní specialisty v oblasti policejní práce ve vztahu k minoritní skupině Romů v SVL.

V prostředí SVL se Policie ČR běžně setkává se **zvýšenou nedůvěrou ve vymahatelnost práva** a pomoc ze strany státních orgánů, včetně **nedůvěry v pomoc ze strany samotné policie**. To se projevuje např. ve ztížených možnostech řešit tak zásadní kriminalitu v SVL, jako jsou drogová kriminalita a či lichva. Policie ČR proto v posledních letech zavádí nové nástroje a opatření, která mají tuto situaci zvrátit, či alespoň zmírnit a ke zvýšení důvěry a spolupráci s policií přispívat.

Mezi **rizikové faktory, které ztěžují práci Policie ČR na úseku menšin**, a které je třeba překonávat, aby byly v této problematice dosaženy výraznější úspěchy, jsou zejména: nízké povědomí o menšinových specifikách, nevhodná komunikace, předsudky a vzájemná nedůvěra, chybějící interkulturní kompetence, jazyková bariéra a vysoká fluktuace a nízká motivace.

Cílem této Strategie je na úseku práce Policie ČR ve vztahu k menšinám podporovat specializaci v rámci Policie ČR ve vztahu k menšinám, rozvíjet kompetence příslušníků při práci ve vztahu k menšinám a posilovat vzájemnou spolupráci a participaci. Za tím účelem bude vhodné také stávající letitý systém a interní předpisy Policie ČR na úseku menšin vyhodnotit a navrhnout případné změny k zefektivnění a zpružnění práce Policie ČR ve vztahu k menšinám.

d) Aktivity a projekty v oblasti prevence kriminality, role ministerstev

Ke zmírnění sociálního napětí a zvýšení pocitu bezpečí obyvatel žijících v sociálně vyloučených lokalitách přispívá realizace projektů z výzev OPZ na podporu koordinovaného přístupu k sociálně vyloučeným lokalitám a **spolupráce Odboru pro sociální začleňování (Agentura) Ministerstva pro místní rozvoj s obcemi v lokálních partnerstvích**. Koordinovaný přístup umožňuje nalézat a implementovat řešení pro zmírňování sociálního vyloučení v oblastech bydlení, dluhové problematiky, bezpečnosti, zaměstnanosti, přístupu ke službám a zdraví.

Cílem MPSV je upevňovat **pozice sociálního pracovníka a sociálního kurátora** při prevenci kriminality v rizikových oblastech a sociálně vyloučených lokalitách včetně ukotvení pozice a činností sociálních pracovníků ve veřejné správě.

Ministerstvo vnitra dlouhodobě a úspěšně realizuje ve spolupráci s dalšími partnery (samospráva, obecní policie, Policie ČR, neziskový sektor, dobrovolníci; velký důraz je kladen na aktivní zapojení samotných obyvatel SVL) celou řadu aktivit a programů, jejichž cílem je zlepšovat veřejný pořádek a bezpečnost v SVL zejména nerepresivními prostředky a eliminací kriminálně a sociálně rizikových jevů v lokalitě. Jde o kombinaci **osvědčených a úspěšných preventivních opatření**, jako jsou **Asistent prevence kriminality (APK), Domovník-preventista**, romský mentor (sociální pracovník pomáhající vykonat soudem uložený alternativní trest obecně prospěšných prací a působit proti jeho přeměně v trest odnětí svobody), vzdělávání strážníků obecních policií a pracovníků samosprávy a státní správy působících v lokalitě, projekty sociální prevence, podpora smysluplného využití volného času dětmi a mládeží, posilování finanční gramotnosti či prvky situační prevence (kamerové monitorovací systémy, fotopasti, bezpečnostní dveře či mříže ve společných částech domu, ochrana předmětů pomocí syntetického DNA ad.).

I přes masivní podporu dokonce z několika zdrojů koordinovaných cestou MV (dotace MV, fondy EU, program GŘ ÚP) **bohužel dostupné finanční prostředky nestačí krýt reálnou poptávku a potřebu** po asistentech prevence kriminality. Je zde tak urgentní potřeba navýšení financování tohoto projektu. Zároveň je vhodné v dotačním programu nastavit předvídatelná kritéria určování prioritních lokalit pro poskytování dotační podpory a nejvíce prioritní lokality podporovat také v rámci víceletého financování.

e) Bezpečnost v průmyslových zónách

MV se problematikou **bezpečnostních aspektů zaměstnávání cizinců v průmyslových zónách** (dále jen PZ) začalo intenzivně zabývat od roku 2017, a to zejména v souvislosti se zhoršením bezpečnostní situace v průmyslových zónách v Královéhradeckém kraji a Plzeňském kraji, později též ve Středočeském kraji. Postupně uzavřelo s kraji **Memoranda o spolupráci** a založilo expertní **pracovní skupinu** složenou ze zástupců MV, kraje, obcí, pořádkové a cizinecké policie z výše uvedených krajů. Pracovní skupina vyhodnocuje bezpečnostní situaci v průmyslových zónách těchto krajů a dále předkládá návrhy na legislativní i nelegislativní opatření. Byla vytvořena **Metodická příručka pro města a obce sousedící s průmyslovými zónami**¹⁵, která obcím pomáhá řešit komplexní problémy související se zvýšeným zaměstnáváním cizinců, a to nejen v oblasti bezpečnosti. Metodika je průběžně aktualizována. S ohledem na dosavadní úspěšnost přístupu MV k tomuto problému a ke skutečnosti, že problémy se mohou přenést i do dalších lokalit, bude v těchto aktivitách dále pokračováno.

Na základě výše uvedeného jsou tak stanoveny v rámci strategického cíle D následující specifické cíle:

Specifické cíle D	D.1 Naplňováním opatření ve Strategii rovnosti, začlenění a participace Romů 2021–2030 snížit míru anticiganismu a podporovat rovnost, začleňování a participaci Romů
	D.2 Podporovat specializaci v rámci Policie ČR ve vztahu k menšinám, rozvíjet kompetence příslušníků při práci ve vztahu k menšinám a posilovat vzájemnou spolupráci a participaci
	D.3 Upevňovat pozice sociálního pracovníka a sociálního kurátora při prevenci kriminality v rizikových oblastech a sociálně vyloučených lokalitách
	D.4 Pokračovat v podpoře osvědčených projektů Asistent prevence kriminality (APK) a Domovník-preventista (D-P) v sociálně vyloučených lokalitách a dle možností tuto podporu posilovat
	D.5 Podporovat realizaci projektů prevence kriminality zaměřených na kriminalitu a kriminálně rizikové jevy v sociálně vyloučených lokalitách
	D.6 Předcházet nárůstu kriminality a zhoršování bezpečnostní situace v obcích v okolí průmyslových zón

Konkrétní opatření k naplňování těchto specifických cílů jsou uvedeny ve Východiscích pro tvorbu cílů a opatření Strategie prevence kriminality v ČR na léta 2022–2027 a podrobně pak zejména v Implementačním plánu, které tvoří přílohu této Strategie.

¹⁵ Dostupná na <https://www.mvcr.cz/clanek/prevence-kriminality-na-regionalni-a-lokalni-urovni.aspx?q=Y2hudW09Ng%3d%3d>.

E. SITUAČNÍ PREVENCE KRIMINALITY A NOVÉ PŘÍSTUPY

Strategický cíl E: Česká republika rozvíjí a podporuje situační prevenci kriminality, posiluje odolnost míst proti trestné činnosti, zvyšuje povědomí veřejnosti o možnostech ochrany a přitom podporuje a implementuje nové přístupy a technologie.

Oblast kriminality a její prevence, chování a cíle pachatelů, možnosti ochrany obětí se vlivem změn ve společnosti, v právních normách, vlivem nových technologií **neustále dynamicky vyvíjejí, mění**, přizpůsobují novým podmínkám. S rozvojem vědy a techniky a neustálým přísunem nových technologií rostou nejen možnosti pachatelů k páčání trestné činnosti a ke ztížení jejich odhalení či usvědčení, ale také se objevují **nové možnosti ochrany před trestnou činností**, zejména **majetkovou**.

Je třeba nové **inovativní postupy a přístupy, nástroje a technologie zavádět do práce subjektů, které se prevencí kriminality zabývají**, aby i jejich postupy byly co nejefektivnější a mohly držet krok s vývojem trestné činnosti a možnostmi pachatelů. A rovněž **i v oblasti komunikačních prostředků** směrem k veřejnosti.

Prioritou v této oblasti je **situační prevence kriminality**, která staví na zkušenosti, že určité druhy kriminality se objevují v určité době, na určitých místech a za určitých okolností. Prostřednictvím opatření režimové, fyzické a technické ochrany se snaží kriminogenní podmínky minimalizovat. V oblasti situační prevence kriminality může v identifikaci a zavádění těchto inovací úspěšně pomoci i spolupráce s partnery s podnikatelské sféry či územní samosprávy sdruženými v **Poradním sboru MV pro situační prevenci kriminality**.

Majetková trestná činnost představuje dlouhodobě největší podíl mezi veškerou trestnou činností, kdy tvoří více než 50 %. Mezi lety 2016–2020 došlo k celkovému poklesu majetkové kriminality o 35 966 trestných činů, tj. -30,5 %. **Jeden z důležitých faktorů snižování majetkové kriminality je i vyšší zabezpečení majetku** jak ze strany veřejných orgánů (včetně dohledu nad veřejnými prostranstvími), tak i ze strany samotných občanů, majitelů nemovitostí ad.

K rozvoji situační prevence kriminality realizuje dlouhodobě MV, ve spolupráci s partnery z Poradního sboru pro situační prevenci kriminality, **projekty Bezpečná lokalita, Bezpečné bydlení, Bezpečná země** či nejnověji **projekt Zabezpečte se** se stejnojmennou **mobilní aplikací**, v rámci nichž se realizují konkrétní aktivity k ochraně osob a majetku s důrazem na **posilování osobní zodpovědnosti občanů za svou bezpečnost a ochranu majetku**.

MV dlouhodobě v rámci dotačního Programu prevence kriminality na místní úrovni, jeho investiční části, podporuje (aktuálně jako jediný program v ČR s bezpečnostním zaměřením) **budování a modernizaci městských kamerových dohlížecích systémů (MKDS)**. V této oblasti se významně projevují **nové technologie a inovace**, ať již jde o kvalitu záznamů, rychlost přenosu dat, možnosti uchovávání dat, tak o analytické nástroje, které umožňují efektivněji, rychleji a přesněji sledovat výstupy z jednotlivých kamer, v reálném čase automatizovaně upozorňovat na vyskytující se nebezpečí či následně analyzovat nejrůznější zaznamenané situace. Přitom je však třeba také neustále myslet na **právní aspekty** těchto nástrojů a činit **nezbytná opatření proti jejich zneužívání**.

S ohledem na směřování finančních prostředků na tuto oblast a nutnost jejich posílení do dalších let je třeba **provést přehled stávajících existujících řešení** a způsobů využívání MKDS a na základě toho zpracovat **koncepti dalšího rozvoje a podpory MKDS z veřejných zdrojů**.

Jedním z druhů majetkové kriminality, kde Policie ČR eviduje v posledních letech ve statistikách nárůst, je počet **krádeží jízdních kol**, přitom objasněnost tohoto trestného činu je nízká (okolo 20 %). MV z dotačního Programu prevence kriminality na místní úrovni podporuje úspěšný projekt **Forenzní identifikační značení předmětů – FIZ**, zejména jízdních kol a kompenzačních pomůcek (ale označit touto metodou lze i jiné předměty, jako městský mobiliář, elektroniku, některé cennosti ad.), které provádějí obecní policie. Smyslem technologie je předcházet krádeži označených předmětů a v případě krádeže a nalezení tohoto majetku, pak spolehlivě identifikovat původního majitele. Ještě větší efektivity a většího zapojení obcí do projektu bude možné dosáhnout cestou **celorepublikového zapojení Policie ČR** do projektu tak, aby Policie ČR v rámci celé republiky byla schopná identifikovat a navracet takto označená kradená jízdní kola, bez ohledu na to, kde bylo značení pořízeno.

Další z oblastí, kde kriminalita a škody z dlouhodobého hlediska neklesají (s výjimkou covidového roku 2020) je **trestný čin sprejství**. I v případě tohoto trestného činu je objasněnost velmi nízká, oscilující kolem 20 %. Pilotně již jsou v ČR využívány (Městská policie Břeclav) moderní technologie v podobě **nástroje pro sběr dat – graffiti/tagů a nástroje na automatizovanou analýzu těchto graffiti/tagů**, které dokáží ztotožnit jejich pachatele a přispět tak k jejich odhalení a potrestání. Což má ve výsledku i významné preventivní dopady, kdy na území města Břeclavi se podařilo tuto trestnou činnost eliminovat. Takový nástroj by bylo vhodné implementovat celorepublikově v rámci Policie ČR, pro což je však nutné nejprve vytvořit jak vhodné legislativní, tak i technologické podmínky.

Významným nástrojem pro posilování prevence a bezpečnosti v situační prevenci kriminality jsou **technické normy (standarty)**, které popisují doporučená (v ČR doporučená, v některých zemích i přímo závazná) technická, personální, režimová, organizační opatření vybraných činností či požadavky na výrobky, budovy, prostranství apod. **Na národní úrovni** v ČR se technickou normotvorbou zabývá Česká agentura pro standardizaci (ČAS), která pro oblast prevence kriminality zřídila technickou normalizační komisi **TNK 148 Prevence kriminality a ochrana obyvatel**. **Na mezinárodní (resp. evropské) úrovni** je ČR aktivní v technické komisi **CEN/TC 325 Prevence proti kriminalitě při plánování městské výstavby a navrhování budov**, kde dokonce ČAS ve spolupráci s MV zajišťuje funkci sekretariátu a zástupci ČR zastávají významné pozici předsedkyně CEN/TC 325 a předsedkyně jedné z pracovních skupin.

S problematikou situační prevence kriminality a technických norem prevence kriminality velmi úzce souvisí **zajišťování bezpečnosti/odolnosti veřejných prostranství a veřejných budov**, viz normy na bezpečnost ve školách či zdravotnických zařízeních zmíněné výše. Správné nastavení pravidel/doporučení pro zajišťování bezpečnosti v těchto prostorech **v podobě personálních, režimových, organizačních opatření** (ta by měla být vždy na prvním místě) a také **technických opatření** garantuje vyšší bezpečnost jak z pohledu prevence protiprávního jednání, tak i lepší reakce a minimalizace škod v případě, že k protiprávnímu jednání dojde.

Na základě výše uvedeného jsou tak stanoveny v rámci strategického cíle E následující specifické cíle:

Specifické cíle E	E.1 Podporovat nové přístupy a inovace v prevenci kriminality
	E.2 Rozvíjet situační prevenci kriminality, zvyšovat povědomí odborné i široké veřejnosti a posilovat odolnost míst proti trestné činnosti a jiným deliktům
	E.3 Podporovat a rozvíjet tvorbu a využívání technických norem prevence kriminality

E.4 Efektivně rozvíjet využívání městských kamerových a dohlížecích systémů (MKDS) za účelem zvyšování bezpečnosti a prevence kriminality

E.5 Nadále rozvíjet a rozšiřovat využívání forenzního identifikačního značení (FIZ) jako efektivního zabezpečení proti krádežím

E.6 Využívat moderní technologie a analytické nástroje v boji proti graffiti a k prevenci tohoto deliktu

Konkrétní opatření k naplňování těchto specifických cílů jsou uvedeny ve Východiscích pro tvorbu cílů a opatřené Strategie prevence kriminality v ČR na léta 2022–2027 a podrobně pak zejména v Implementačním plánu, které tvoří přílohu této Strategie.

F. KRIMINALITA PÁCHANÁ DĚTMI A NA DĚTECH

Strategický cíl F: Česká republika sleduje vývoj kriminality páchané dětmi a na dětech a včas reaguje vhodnými opatřeními, zvyšuje ochranu dětí před násilím a dalšími kriminálně rizikovými jevy, včas identifikuje ohrožené děti a realizuje potřebné intervence a rozvíjí funkční systém pátrání po pohřešovaných dětech.

Pro děti je charakteristická určitá fyzická, psychologická i sociální odlišnost od dospělých jedinců. Vzhledem k těmto rozdílům jsou **děti považovány za zvlášť zranitelnou skupinu osob více ohroženou kriminalitou** než jiné sociální skupiny, a to jak z hlediska páchání trestné činnosti, tak z hlediska jejich vyrovnávání se se situacemi, kdy se stanou oběťmi či svědky trestných činů.

Republikový výbor pro prevenci kriminality v období Strategie prevence kriminality v ČR na léta 2016 až 2020 **pravidelně monitoroval situaci dětí a mladistvých ohrožených kriminalitou** (viz *Informace pro Republikový výbor pro prevenci kriminality o naplňování doporučení vyplývajících z materiálu „Rozbor situace dětí a mladistvých ohrožených kriminalitou a kriminálně rizikovými jevy“* zpracovávaná každé dva roky). Tato informace obsahuje nejen stav a vývoj v oblasti kriminality páchané dětmi a na dětech, ale zabývá se také identifikací potřeb, stanovením doporučení v této oblasti a jejich monitorováním. V této praxi hodlá Republikový výbor pokračovat i v období této Strategie.

Počty stíhaných osob – dětí do 18 let v období předchozí strategie (2016 až 2020) po předchozím poklesu začaly stoupat, od roku 2016 do 2019 o 867 (+25,4 %) až na 4 279. Přetrvávajícím celorepublikovým problémem je **stoupající počet kriminálních deliktů páchaných prostřednictvím internetu a sociálních sítí**, což souvisí se životním stylem příslušné věkové skupiny dětí a jejich přílišnou otevřeností, důvěrou a sdělováním informací neznámým osobám bez domýšlení důsledku. Prioritou v této oblasti je boj proti pohlavnímu zneužívání a pohlavnímu vykořisťování dětí, a to online i off-line.

Trestné činnosti se dopouští nejvíce **děti z výchovných ústavů**, a to nejen po dobu pobytu v ústavu, ale také po odchodu z tohoto zařízení. Setrvalým problémem jsou **sociálně vyloučené lokality a ubytovny**. Často stojí na počátku jejich delikventní dráhy **drogy**, kterým se mladí lidé celkem snadno dostávají.

Děti jsou snadno **ovlivnitelné** i nevhodnými **vzory**, dostává se jim **velké množství informací**, ve kterých se ještě nedokáží orientovat, filtrovat je a správně na ně reagovat. Zatím **nemají dostatek zkušeností** pro vyhodnocování informací. Vedle **prevence**, vyšetřování a stíhání trestných činů na dětech je třeba se zaměřit také **na poskytování podpory dětským obětem** trestných činů a opatření v průběhu trestního řízení, majícím za cíl chránit dětské oběti.

Co se týká stanovení **cílů a opatření Strategie**, bylo sestaveno několik zásadních kroků, jak efektivně pomoci dětem **ochránit se před kriminalitou spáchanou na dětech** samotných, ale i před negativním dopadem kriminogenních faktorů na jejich vývoj. Zároveň je třeba hledat cestu, jak ochránit děti **před nastoupením vlastní kriminální kariéry**, případně pomoci dětem **vymanit se ze stereotypů již nastoupené kriminální kariéry a zapojit se zpět do společnosti**.

Stěžejními kroky jsou:

- **včasná identifikace** ohroženého dítěte
- jeho zachycení systémem
- **koordinovaná pomoc** v rámci meziresortní multioborové spolupráce (založená na myšlence – pilotním projektu SVI a koordinovaná MPSV – s využitím IS SPOD či bez), ideálně v centrech pomoci
- **vzdělávání** v oblasti zdravých mezilidských a partnerských **vztahů** (eliminace násilí mezi přáteli, partnery, v rodině)
- **rozvoj rodičovských kompetencí** u dětí jako budoucích rodičů.

Je vhodné navázat na osvědčený pilotní projekt Ministerstva vnitra „**Systém včasné intervence**“ s cílem rozšířit ověřené principy do co nejvyššího počtu oblastí s tím, že pokud se podaří nalézt finanční podporu, tak provést celorepublikové propojení SVI, týmů pro mládež a nákup vhodného informačního systému pro propojení komunikace k ohroženému dítěti na celém území ČR. Zásadní změnou proti pilotní myšlence je shoda na **rozšíření cílové skupiny ohroženého dítěte** tak, aby problémy bylo možné zachytit v jejich plné šíři a již v zárodku.

Jako zásadní aspekt v souvislosti s kriminalitou páchanou dětmi a na dětech se dále jeví **problematika násilí**, a to jak v rovině násilí, kterému jsou děti vystavovány, tak které samy také páchají. V rámci boje proti násilí patří mezi cíle této Strategie prosazovat právo dítěte na **dětství bez násilí** jakéhokoli druhu včetně fenoménu partnerského násilí či násilí v rodině. Za tím účelem je potřebné vyvinout úsilí k medializaci problému a **rozšíření do povědomí široké veřejnosti** prostřednictvím nejrůznějších komunikačních kanálů (letáky, videospoty, vzdělávání). Je nutné zaměřit se na **snížení rizika přenosu násilného chování do dalších generací**. Na ochranu a podporu samotných dětí se navrhuje vytvořit pilotní model **Center pro ohrožené děti**, které mimo jiné pomohou k dalšímu snížení rizika sekundární viktimizace.

V souvislosti s péčí o ohrožené děti, děti oběti trestné činnosti nebo dětské svědky realizuje Ministerstvo vnitra ve spolupráci s Policií ČR projekt **Národní koordinační mechanismus pátrání po pohřešovaných dětech**, který byl vyvinut za účelem rychlého a úspěšného nalezení pohřešovaných dětí a počítá se zapojením široké veřejnosti do pátrání a také se zajištěním potřebné psychologické podpory rodinám pohřešovaných dětí. Za tímto účelem MV dále podporuje činnost provozovatelů **evropských asistenčních a krizových linek, zejména linky 116 000 pro pohřešované děti**. MV také úzce spolupracuje s evropskou platformou pro pohřešované děti AMBER Alert Europe a neziskovou organizací Aplikace ECHO, z.s., která vyvinula softwarovou aplikaci upozorňující na vyhlášení pátrání po pohřešovaném dítěti.

Významným materiálem v oblasti péče o děti je také **Národní strategie ochrany práv dětí 2021–2029** (gesce MPSV). Zásadním dokumentem v oblasti primární prevence na školách je **Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019–2027** (v gesci MŠMT). Ministerstvo zdravotnictví se podílí na řešení problematiky **péče o děti bez rodinného zázemí a děti ohrožené a podporuje vznik dětských center**, jejichž hlavním principem je multioborová spolupráce a vzetí rodiny do aktivní péče o dítě. Důležitým prvkem všech těchto souvisejících dokumentů je důraz na mezioborovou spolupráci.

Na základě výše uvedeného jsou tak stanoveny v rámci strategického cíle F následující specifické cíle:

Specifické cíle F	F.1 Zvýšit ochranu dětí před fyzickým či psychickým násilím a dalšími negativními jevy, včetně dopadu na jejich vývoj
	F.2 Plošná implementace Systému včasné intervence do práce s ohroženými dětmi v ČR
	F.3 Pružně reagovat na vývoj kriminality páchané dětmi a na dětech
	F.4 Pokračovat v rozvoji projektu Speciálních výslechových místností
	F.5 Zajistit pokračování a další rozvoj Národního koordinačního mechanismu pátrání po pohřešovaných dětech (NKMPPD)

Konkrétní opatření k naplňování těchto specifických cílů jsou uvedeny ve Východiscích pro tvorbu cílů a opatření Strategie prevence kriminality v ČR na léta 2022–2027 a podrobně pak zejména v Implementačním plánu, které tvoří přílohu této Strategie. Cíle směřující ke zlepšení situace v oblasti kriminality páchané dětmi a na dětech jsou však součástí i ostatních specifických cílů této Strategie a nelze tak tuto kapitolu pojímat izolovaně.

G. PREVENCE KYBERNETICKÉ KRIMINALITY

Strategický cíl G: Česká republika aktivně, systémově a koordinovaně posiluje prevenci kybernetické kriminality a rizikového chování v kyberprostoru a poskytuje pomoc a podporu obětem v kyberprostoru.

Česká republika patří mezi země, které v rámci EU činí významně agilní posun směrem k plnohodnotně digitalizované společnosti. S ohledem na zvyšující se nutnost digitalizace, potřebu inovací, i potřebu digitální důvěry společnosti jako celku, je nezbytné, aby se prevence kybernetické kriminality, kybernásilí i kyberagrese ve virtuálním prostředí stala jedním z hlavních strategických cílů v následujícím období.

Kybernetická kriminalita¹⁶ patří dlouhodobě v České republice k **nejstrměji rostoucím** trestným činům. Zatímco v roce 2011, od kdy se samostatně eviduje, činil počet případů cca 1500, v roce 2019 dosáhla vrcholu s více než 8400 případy. Nejčastěji byly tímto způsobem spáchány podvody mezi soukromými osobami, poškození a zneužití záznamu na nosiči informací, úvěrové podvody a nezanedbatelnou měrou též ostatní mravnostní trestné činy.

V oblasti kybernetické kriminality panuje značná latence. S rozvojem informačních a komunikačních technologií lze předpokládat, že kybernetická trestná činnost bude i nadále postupovat všemi kriminálními problematikami, jelikož řada činností je realizována ve virtuálním prostředí.

Bohužel, kybernetická kriminalita **se nevyhýbá ani těm nejzranitelnějším, tj. dětem**. Děti nefigurují pouze jako oběti těchto trestných činů, ale často (a hlavně v té latentní sféře) i jako pachatelé kyberkriminality. Přetrvávajícím celorepublikovým problémem je stoupající počet kriminálních deliktů páchaných prostřednictvím **sociálních sítí**, což souvisí se životním stylem příslušné věkové skupiny dětí a jejich přílišnou otevřeností, důvěrou a sdělováním informací neznámým osobám bez domýšlení důsledku. Zásadní prioritou současnosti by měl být **boj proti pohlavnímu zneužívání a pohlavnímu vykořisťování dětí**.

¹⁶ Její definice se různí, lze však vycházet z toho, že se jedná o kriminalitu využívající informační a komunikační technologie.

Děti stále více využívají datové služby v **mobilních telefonech**. Přístupy na internet mají nechráněné bez omezujících rodičovských opatření nejen ve vztahu k obsahu internetu. Děti tak navštěvují stránky, kde jsou umístěna **videa s nevhodným, závadovým, nemorálním a neetickým obsahem** a stále podceňují rizikovost virtuálního prostředí. S virtualizací životního stylu mládeže lze spojovat i **trend v odcizování komunikační či záznamové elektroniky** (notebooky, mobilní telefony apod.).

Do této oblasti se také významně promítla **pandemie nemoci covid-19**. Běžný život je kvůli pandemii omezen a řada aktivit, které jsme byli zvyklí dělat fyzicky, se přesunula do on-line prostředí (distanční výuka na všech typech škol, práce na tzv. home office z domova, vysoký nárůst nákupů přes internet atd.). Přibývá počet dětí, které pro nemožnost věnovat se běžným volnočasovým aktivitám tráví stále více času v online prostředí. Děti se stávají oběťmi kyberšikany, narušování soukromí, ale i dětské pornografie či sexuálního nátlaku.

Neméně významné **poznatky** o stavu a vývoji kybernetické kriminality vyplývají také z **realizovaných výzkumů**. mj. **výzkumu Agentury pro základní práva EU (FRA) Zločin, bezpečí a právo obětí**¹⁷ publikovaného v roce 2021 či z příspěvku **IKSP** pro Republikový výbor pro prevenci kriminality dne 27. května 2021 pod názvem „**Kybernetická kriminalita v ČR z kriminologické perspektivy**“.¹⁸

Role prevence a osvěty v oblasti kyberkriminality se stává **naprosto zásadní** a nepostradatelnou. Je třeba posilovat taková preventivní opatření v kyberprostoru, která mají za cíl uvedenou oblast i nadále efektivně řešit a snižovat tím nejen přibývání zkušeností s kybernetickou kriminalitou, obtěžování i dalšími druhy kybernásilí a kyberagrese, ale **i účinně přispět k omezení latence zvýšením důvěry** potencionálních obětí v činnost orgánů činných v trestním řízení při nahlašování uvedeného jednání v kyberprostoru.

Cílem všech subjektů, které se na aktivitách směřujících ke snižování kybernetické kriminality podílejí, je **naučit uživatele** informačních technologií **rozpoznávat signály rizikové komunikace na internetu**, či **správně** na některé podezřelé skutečnosti **reagovat**, např. prostřednictvím informování policie a nemazáním obsahu této komunikace z počítače, mobilu atd. Je třeba neustále sledovat nově se objevující trendy v páchání kybernetické kriminality a reagovat na ně. Zásadní je **kontinuální poskytování informací** o rizicích on-line komunikace a seznamování ohrožených **cílových skupin** (děti, rodiče, pedagogové, senioři atd.) se základními pravidly bezpečného pohybu v kyberprostoru včetně dalších preventivních aktivit.

Oblast kybernetické kriminality je nutno dlouhodobě systémově řešit. Oblast prevence řeší celkové posilování kybernetické bezpečnosti České republiky. Kvalitní centralizované i provázané zabezpečení technologií i informačních systémů zaručuje spolehlivou ochranu uživatelského prostředí stejně tak, jako kvalitní preventivní působení prostřednictvím upozorňování na rizika, zranitelnosti i hrozby, které by tuto spolehlivost, důvěrnost i integritu digitálního prostoru mohly narušovat. V oblasti zabezpečení je nezbytné zaměřit se na oblast

¹⁷ FRA-Crime, Safety and Victims' Rights (FRA, Fundamental Rights Survey 2019; data collection in cooperation with CBS (NL), CTIE (LU) and Statistics Austria (AT).

¹⁸ Dostupné na <https://www.mvcr.cz/clanek/tiskova-zprava-ze-zasedani-republikoveho-vyboru-pro-prevenci-kriminality-713175.aspx>. Uvedené poznatky představují souhrn informací z ukončeného výzkumného úkolu IKSP, jehož podrobné výsledky jsou publikované a dostupné online na www.kriminologie.cz (J. Vlach, K. Kudrlová, V. Paloušová. Kyberkriminalita v kriminologické perspektivě. IKSP, 2020). Poznatky z dotazníkového šetření představují prvotní základní informace získané v rámci právě probíhajícího projektu. Výsledná zjištění budou postupně publikována a zahrnou podrobnější analýzy (např. vztah mezi věkem a pohlavím uživatelů a některými jejich bezpečnostními návyky), kromě oblastí stručně představených výše se budou věnovat mimo jiné také obchodování online a používání herních účtů.

implementace moderních bezpečných i bezpečnostních systémových technologií pro oblasti prevence, detekce i řešení dopadů. Stejně tak je klíčové vytvořit i dlouhodobě **posilovat expertní základnu**, která pak uvedenými nástroji disponuje a využívá je k potírání či dopadu kybernetické kriminality s důrazem na **vzdělávání specialistů i expertů** z řad bezpečnostních složek i dalších expertů zabezpečujících systém koordinace i prevence před kybernetickou kriminalitou.

V terciární oblasti dopadů kybernetické kriminality je také nutno **vybudovat kvalitní celorepublikový poradenský systém** se zaměřením na efektivní pomoc i podporu obětem kybernetické kriminality a kybernásilí.

Nelze opomenout nezbytnost nastavení i uplatňování efektivních opatření – **systémovou podporu a pomoc obětem kybernetické kriminality, kyberagrese a kybernásilí**, i nutnost zvyšování kvality práce s pachateli kybernetické kriminality. Tato opatření budou uplatňována jako preventivní nástroj před opakovaným pácháním kybernetické kriminality a kybernásilí (re-factory, resocializace).

Páchání kybernásilí velmi úzce souvisí s pácháním domácího a genderově podmíněného násilí. V partnerských, ale i postpartnerských vztazích dochází k vydírání mezi bývalými partnery za použití dokumentace ze společného života, sledování partnera a jeho obtěžování, které může vyústit až do páchání tzv. stalkingu. Obětem takového jednání je třeba pomoci a deliktní jednání prověřit, případně zahájit trestní řízení. Proto je třeba v této oblasti vzdělávat odborníky, aby byli připraveni oběti poradit a pomoci.

Na základě výše uvedeného jsou tak stanoveny v rámci strategického cíle G následující specifické cíle:

Specifické cíle G	G.1 Nastavit systém spolupráce a vzdělávání v oblasti prevence kybernetické kriminality na národní úrovni
	G.2. Nastavit a podporovat systém policejní práce v oblasti řešení kybernetické kriminality / kriminality páchané prostřednictvím informačních technologií v rámci PČR
	G.3 Aktivně působit v oblasti prevence a osvěty kybernetické kriminality na všechny cílové skupiny s důrazem na skupiny zvláště zranitelné v kyberprostoru, zejména děti a mládež
	G.4 Podporovat oběti kybernetické kriminality
	G.5 Zajistit důsledné zohledňování problematiky genderově podmíněného kybernásilí v rámci koncepční činnosti a sběru dat

Konkrétní opatření k naplňování těchto specifických cílů jsou uvedeny ve Východiscích pro tvorbu cílů a opatření Strategie prevence kriminality v ČR na léta 2022–2027 a podrobně pak zejména v Implementačním plánu, které tvoří přílohu této Strategie.

VI. Implementace Strategie a její financování

i. Strategie je vytvořena jako **komplexní dokument**, který obsahuje jak 1) samotnou **strategickou část** zahrnující zejména globální, strategické a specifické cíle (včetně jejich východisek, mezinárodního kontextu, základních principů preventivní politiky atd., které jsou stručně uvedeny v samotné Strategii, podrobně pak v samostatné příloze č. 1 Strategie), tak i 2) její **implementační (akční) plán** vypracovaný **v podobě karet logického rámce**, které usnadňují implementaci Strategie a obsahují pro každý strategický cíl přehlednou matici specifických cílů, jejich indikátorů včetně výchozích a cílových hodnot, dále opatření k naplňování těchto specifických cílů zahrnující rovněž popis opatření, harmonogram realizace opatření, kritérium splnění opatření a v neposlední řadě také odpovědné a spolupracující subjekty a nároky na financování včetně jejich zdroje. Tento implementační plán tvoří přílohu č. 2 Strategie.

ii. Vypracování strategií prevence kriminality patří mezi základní úkoly Republikového výboru pro prevenci kriminality a nejinak tomu bylo i v tomto případě. Strategie byla **vypracována Ministerstvem vnitra v úzké součinnosti všech členů Republikového výboru pro prevenci kriminality**. Republikový výbor stanovil základní priority Strategie a postup její tvorby, členové poté přispívali v rámci své působnosti a připomínkovali návrhy výsledných textů. Republikový výbor následně schvaloval souhlasné stanovisko k rozeslání Strategie do vnitroresortního a meziresortního připomínkového řízení. Cestou Republikového výboru tak byly do tvorby Strategie zahrnuty všechny důležité subjekty veřejné správy v oblasti prevence kriminality a kriminálně rizikových jevů. Nad rámec probíhaly konzultace i s dalšími důležitými subjekty, které nejsou členy Republikového výboru, jako např. dílčí odbory Úřadu vlády ČR, NÚKIB, manažeři prevence kriminality krajů (a jejich cestou i obcí).

iii. **Plnění Strategie** bude po celou dobu **monitorováno Republikovým výborem** pod koordinací Ministerstva vnitra, kdy každé 2 roky Republikový výbor provede a předloží **vládě ČR vyhodnocení plnění Strategie a jejího akčního plánu** a v návaznosti na toto vyhodnocení a aktuální vývoj a potřeby předloží **jejich aktualizaci**. Implementace Strategie je tak **rozdělena do tří 2letých cyklů**, a to na léta **2022–2023, 2024–2025 a 2026–2027** s tím, že vládě ČR budou vyhodnocení a aktualizace předloženy do konce prvního pololetí 2024 za první cyklus a do konce prvního pololetí 2026 za druhý cyklus. Následovat bude do konce prvního pololetí 2028 vyhodnocení Strategie jako celku a předložení nové Strategie prevence kriminality v ČR na léta 2028+.

Součástí každoročního vyhodnocení bude i **informace o množství a způsobu vynaložení finančních prostředků vyčleněných na prevenci kriminality** v rozpočtových kapitolách ministerstev spravedlnosti, zdravotnictví, vnitra, obrany a školství, mládeže a tělovýchovy, především pak prostředků, které tyto resorty rozdělují formou nejrůznějších dotačních titulů zmiňovaných v akčním plánu.

Harmonogram Strategie vychází z harmonogramu jednotlivých opatření obsažených v akčním plánu (kartách logického rámce), přičemž plnění řady cílů a opatření je průběžné, dlouhodobé, po dobu celé platnosti Strategie (2022–2027), u jiných je naopak plnění rozděleno do několika fází, např. pilotní realizace a její vyhodnocení – nastavení udržitelného modelu – implementace udržitelného modelu. Některá opatření jsou jednorázová. Některé opatření navazují na již existující aktivity a dále je udržují a rozvíjí. V řadě případů se pak předpokládá s dlouhodobou udržitelností opatření překračující časový rámec této Strategie.

iv. **Finanční zajištění jednotlivých opatření** je rovněž popsáno samostatně u jednotlivých opatření v akčním plánu (v tabulkách logického rámce), u kterého je vždy uvedeno, z jakých

zdrojů bude opatření financováno a zda se tak bude dít v rámci stávajících rozpočtů gestorů a spolupracujících osob (tj. bez nových nároků na státní rozpočet), nebo je nutné na realizaci opatření zajistit nové finanční prostředky nad rámec stávajících rozpočtů, zejména v případě jednotlivých kapitol státního rozpočtu.

Naprostá většina opatření přitom nevyžaduje dodatečné finanční zdroje ze státního rozpočtu. V některých případech je ale jejich realizace závislá na mimorozpočtových zdrojích, jako jsou různé dotační fondy (EU, norské či švýcarské finanční mechanismy apod.), programy bezpečnostního výzkumu¹⁹ či jiné obdobné zdroje. Samosprávy či Policie ČR mohou rovněž čerpat prostředky z programů Ministerstva vnitra, případně dalších resortů. **Potřeba navýšení finančních prostředků ze státního rozpočtu** je silně vnímána v případě hlavního dotačního programu v oblasti prevence kriminality (Program prevence kriminality na místní úrovni), který je v gesci Republikového výboru a spravuje jej Ministerstvo vnitra, a dalších 2 dotačních programů a 1 interního programu Ministerstva vnitra. Tyto programy jsou dlouhodobě podfinancované a nemohou tak naplňovat v potřebném rozsahu aktuální potřeby v oblasti bezpečnosti, veřejného pořádku a prevence kriminality. Celkově jde o požadavky **ve výši 34 mil. Kč ročně**. Dále je k zajištění úkolů spojených s povinnostmi ČR v Evropské síti prevence kriminality, která na členské státy a jejich národní zástupce (za ČR je to OPK MV) klade v souvislosti s novou Víceletou strategií EUCPN na léta 2021–2025 vyšší požadavky a v souvislosti s naplňováním dalších povinností vyplývajících z mezinárodně-právních závazků ČR v oblastech prevence kriminality, bezpečnosti, ochrany práv zvláště zranitelných skupin potřebné **navýšení o 1 systemizované služební místo na odboru prevence kriminality Ministerstva vnitra od roku 2023 v rámci platné systemizace Ministerstva vnitra**.

V souvislosti s touto Strategií je **Ministerstvu vnitra uloženo vyčleňovat finanční prostředky na prevenci kriminality**, průřezový ukazatel rozpočtu Program sociální prevence a prevence kriminality, a to v souhrnu min. ve výši 360,96 mil. Kč za období let 2022–2027 (tj. v průměru min. 60,16 mil. Kč ročně, což je průměrná roční výše vypočtená již po krácení rozpočtu v roce 2022). Zároveň ale usnesení vlády ČR ministru vnitra ukládá **usilovat dle možností státního rozpočtu o navýšení** finančních prostředků na prevenci kriminality k pokrytí potřeb dotačních programů prevence kriminality v gesci MV.

Prostředky na podporu a realizaci aktivit a projektů v oblasti prevence kriminality budou dle své působnosti **vyčleňovat také jednotlivé resorty**, zejména členové Republikového výboru, a to minimálně v současném rozsahu. Doporučuje se rovněž **obecním a krajským samosprávám vyčleňovat vlastní prostředky** na oblast prevence kriminality, což ostatně spadá mezi jejich úkoly vycházející z příslušných zákonů upravujících jejich postavení.

¹⁹ <https://www.mvcr.cz/vyzkum/>

VII. Závěr

Strategie vychází z dostupných aktuálních analýz a poznatků i ze zkušeností a příkladů dobré praxe navazujících nejen na předcházející Strategii prevence kriminality v ČR na léta 2016 až 2020, ale i z předchozích období. Neopomíjí žádný z důležitých článků či vrcholů trojúhelníku kriminality (pachatel, oběť, místo zločinu) a metod preventivní práce (prevence primární, sekundární, terciární, sociální, situační, viktimologická). Zaměřuje se na činnosti všech subjektů působících v oblasti prevence kriminality, počínaje členy Republikového výboru, přes obecní a krajské samosprávy až po nestátní neziskové organizace, vědecko-výzkumné organizace a podnikatelské subjekty. Inspiruje se také zahraničními strategiemi a pozitivními zkušenostmi. Uplatňuje proaktivní, koordinovaný, multidisciplinární přístup při řešení problémů, zdůrazňující důležitost stavět politiku a opatření prevence kriminality na důkazech (evidence-based policy).

To jsou vše východiska a **předpoklady k tomu, aby tato Strategie byla** v následujícím období 2022 až 2027 **úspěšná při plnění svých cílů a priorit**, kterými na strategické úrovni, které cílí na to, že **Česká republika**:

- A. Rozvíjí systém prevence kriminality a finančně podporuje aktivity prevence kriminality, staví na přístupu založeném na důkazech a empirických poznatcích, posiluje spolupráci (včetně mezinárodní), kapacity a kompetence relevantních subjektů.
- B. Poskytuje pomoc a podporu obětem trestné (i přestupkové) činnosti, s důrazem na pomoc zvláště zranitelným obětem a boj proti násilí, realizuje výzkumy zaměřené na chování a potřeby obětí a činí opatření ke snižování latence a sekundární viktimizace obětí.
- C. Se zaměřuje na boj proti recidivě, na včasnou a koordinovanou resocializaci pachatelů a podporuje práci s násilnou osobou.
- D. Uplatňuje komplexní a koordinovaný přístup k řešení kriminality v rizikových lokalitách založený na partnerské spolupráci odpovědných subjektů a zástupců/obyvatel lokalit, přičemž se zaměřuje nejen na projevy, ale i příčiny problémů. Zohledňuje přitom specifické potřeby a problémy menšinových skupin žijících v těchto lokalitách.
- E. Rozvíjí a podporuje situační prevenci kriminality, posiluje odolnost míst proti trestné činnosti, zvyšuje povědomí veřejnosti o možnostech ochrany a přitom podporuje a implementuje nové přístupy a technologie.
- F. Sleduje vývoj kriminality páchané dětmi a na dětech a včasně reaguje vhodnými opatřeními, zvyšuje ochranu dětí před násilím a dalšími kriminálně rizikovými jevy, včas identifikuje ohrožené děti a realizuje potřebné intervence a rozvíjí funkční systém pátrání po pohřešovaných dětech.
- G. Aktivně, systémově a koordinovaně posiluje prevenci kybernetické kriminality a rizikového chování v kyberprostoru a poskytuje pomoc a podporu obětem v kyberprostoru.

Strategie obsahuje **souhrn globálních, strategických i specifických cílů**, vycházejících z priorit daných Republikovým výborem. Bude naplňována konkrétními opatřeními, jež jsou nedílnou součástí Strategie jako její **implementační (akční plán)**, zpracovaný v podobě tabulek logického rámce. Plnění Strategie bude pravidelně ve 2letých cyklech vládou monitorováno a vyhodnocováno a v případě potřeby též aktualizováno.

Nezbytným předpokladem pro naplnění cílů Strategie je také **zajištění dostatečného a stabilního financování** systému prevence kriminality a jednotlivých dílčích aktivit a projektů. **Ministerstvo vnitra uvolní v letech 2022 až 2027** na realizaci této Strategie, zejména fungování systému prevence kriminality, financování jednotlivých programů

prevence kriminality a podporu vlastních resortních aktivit a projektů, částku ve výši min. 360,96 mil. Kč za období let 2022–2027 (tj. v průměru min. 60,16 mil. Kč ročně). Přitom ale bude **usilovat dle možností státního rozpočtu o navýšení** finančních prostředků na prevenci kriminality k pokrytí potřeb dotačních programů prevence kriminality v gesci MV.

Úspěšné naplňování cílů a opatření této Strategie by mělo **přispět k** dalšímu snižování výskytu kriminality i kriminogenních faktorů, k větší ochraně obětí, efektivnější práci s pachateli, zvyšování pocitu bezpečí občanů a jejich důvěry v orgány státní správy i samosprávy, případně k minimalizaci negativních dopadů možných nepředvídatelných událostí a změn, které v oblasti bezpečnosti a veřejného pořádku mohou nastat a jimž nebude možné zcela zabránit, jako se to povedlo v případě Strategie prevence kriminality v ČR na léta 2016 až 2020. Nebude to však jednoduché a automatické, neboť výchozí situace pro takové zlepšení je složitější, než v předchozím období. ČR je aktuálně v situaci rekordně nízké kriminality i dalších pozitivních ukazatelů v oblasti bezpečnosti a veřejného pořádku, práce s pachateli i obětí a navíc bude nutné vypořádat se s dopady a vlivy pandemie nemoci covid-19.